

Mathesis

Μαρία Ευθυμίου

Παγκόσμια Ιστορία:
Ο Άνθρωπος απέναντι στο Θείο

© Mathesis POWERED BY

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
ΙΔΡΥΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ & ΕΡΕΥΝΑΣ

Με δωρεά από το

ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
FOUNDATION

Περιγραφή του μαθήματος

Στον Β' Κύκλο της Παγκόσμιας Ιστορίας θα προσεγγισθούν οι μεγαλύτερες ζώσες θρησκείες του κόσμου. Ανάλογα με το εάν είναι θρησκείες "εξ αποκαλύψεως" ή όχι, αυτές χωρίζονται σε Δυτικές και Ανατολικές. Όλες τους γεννήθηκαν στην Ασία, προέκυψαν από περιβάλλοντα γεωργών και διαμορφώθηκαν μέσα στα τελευταία τέσσερις, περίπου, χιλιάδες χρόνια. Στόχος δεν είναι να εκτεθεί μόνον το περιεχόμενο και η κατεύθυνση των ηθικών, μεταφυσικών και κοινωνικών προβληματισμών της κάθε θρησκείας, αλλά να παρακολουθηθεί και η πορεία των πιστών της μέσα στο χρόνο παράλληλα με τα ιστορικά γεγονότα και φαινόμενα που ακολουθούν και πλαισιώνουν την πορεία αυτή.

Το μάθημα απευθύνεται σε όλους. Δεν ζητά παρά εγρήγορη, φιλομάθεια και προσοχή.

Διδάσκουσα

Μαρία Ευθυμίου

Γεννήθηκε στην Λάρισα το 1955. Σπούδασε στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ). Ολοκλήρωσε τους κύκλους των Μεταπτυχιακών της Σπουδών στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης, στο Παρίσι.

Από το 1981 ανήκει στο Διδακτικό και Ερευνητικό Προσωπικό του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΕΚΠΑ. Στην τρέχουσα περίοδο κατέχει τον τίτλο της Αναπληρώτριας Καθηγήτριας. Κατά τα τελευταία τρία έτη χρημάτισε Διευθύντρια του Τομέα Ιστορίας του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΕΚΠΑ.

Έχει εκπροσωπήσει την Ελλάδα σε Επιτροπές Ιστορίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έχει μετάσχει σε πολυάριθμα Διεθνή Συνέδρια Ιστορίας. Έχει συμμετάσχει σε δεκάδες ατομικές και ομαδικές εκπαιδευτικές δράσεις σε επίπεδο Δευτεροβάθμιας και Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Διδάσκει δωρεάν, σχεδόν καθημερινά, σε εσπερινή βάση, σε ολόκληρη την Αττική και την Ελλάδα, κύκλους Παγκόσμιας και Ελληνικής Ιστορίας. Μέχρι στιγμής έχουν παρακολουθήσει τα μαθήματα αυτά περί τα 30.000 άτομα.

Έχουν κυκλοφορήσει τρία βιβλία της. Έχουν δημοσιευθεί περισσότερα από πενήντα άρθρα της σε Περιοδικά Ιστορίας, σε Πρακτικά Συνεδρίων Ιστορίας, σε ένθετα Ιστορίας. Έχουν δημοσιευθεί πολυάριθμες παρεμβάσεις της και τοποθετήσεις της περί τα πανεπιστημιακά στον Τύπο.

Κατά το έτος 2013 τιμήθηκε με το "Βραβείο Εξαιρετης Πανεπιστημιακής Διδασκαλίας εις μνήμην Β. Ξανθόπουλου – Στ. Πνευματικού".

Είναι μητέρα δύο ξεχωριστών νεαρών ανδρών και δύο υπέροχων νυφών. Είναι γιαγιά της Μάγιας.

Έχει την τύχη να είναι φίλη δεκάδων άξιων, δημιουργικών, εργατικών, έντιμων και φωτεινών ανθρώπων...

Συντελεστές

Βιντεοσκόπηση: Νίκος Γκικόπουλος

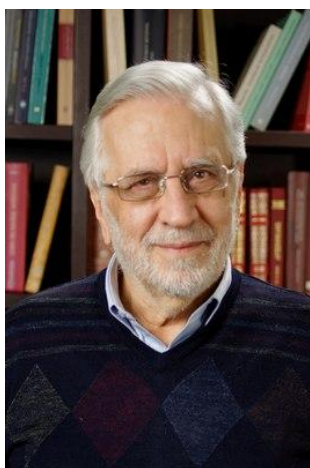
Μοντάζ, προγραμματισμός ασκήσεων: **Νίκος Γκικόπουλος, Δημήτρης Αγγελάκης.**

Η βιντεοσκόπηση έγινε τον Ιούλιο του 2016 στο στούντιο του *Mathesis* στο Ηράκλειο.

Το προσωπικό

Στέφανος Τραχανάς

Διευθυντής

Η πανεπιστημιακή διδασκαλία και το εκπαιδευτικό υλικό που απαιτείται για να τη στηρίξει αποτελούν τα δύο κεντρικά θέματα της επαγγελματικής ζωής του Στέφανου Τραχανά. Από το 1983 έως σήμερα διδάσκει εθελοντικά στο Τμήμα Φυσικής του Πανεπιστημίου Κρήτης —κυρίως κβαντομηχανική και διαφορικές εξισώσεις— και έχει συγγράψει εννέα πανεπιστημιακά συγγράμματα σε αυτά τα πεδία καθώς και ένα δοκιμιακό βιβλίο για τη θέση της επιστήμης στον πολιτισμό μας. Επιπλέον ως ιδρυτικό μέλος και διευθυντής των Πανεπιστημιακών Εκδόσεων Κρήτης έως το 2013 (τώρα είναι πρόεδρος της εκδοτικής επιτροπής τους), είχε τη βασική ευθύνη στη δημιουργία του πρώτου πανεπιστημιακού εκδοτικού οίκου της χώρας. Ενός μη κερδοσκοπικού οργανισμού προσηλωμένου στην ποιότητα των βιβλίων ως θεμελιώδη αξία.

Για τη διδασκαλία του στο Φυσικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Κρήτης του απονεμήθηκε το 2002 ο τίτλος του επίτιμου διδάκτορα του πανεπιστημίου, ενώ για το έργο του στις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης βραβεύτηκε το 2009 με το εκδοτικό βραβείο του περιοδικού *Διαβάζω*. Το 2012 έλαβε το εθνικό βραβείο εξαιρετικής πανεπιστημιακής διδασκαλίας Βασίλη Ξανθόπουλου — Στέφανου Πνευματικού, ενώ για το σύνολο της προσφοράς του τιμήθηκε το 2015 με τον Ανώτερο Ταξιάρχη του Φοίνικα της Ελληνικής Δημοκρατίας.

Τα τελευταία 5 χρόνια το ενδιαφέρον του στράφηκε βαθμιαία προς τη διαδικτυακή εκπαίδευση. Αρχικά μέσω της συγγραφής ενός αυθεντικά διαδικτυακού βιβλίου κβαντικής φυσικής —από τα ελάχιστα που υπάρχουν διεθνώς— και κατόπιν με την ενεργό συμμετοχή του στο πρώτο ελληνικό πείραμα διαδικτυακής διδασκαλίας πανεπιστημιακών μαθημάτων που οργάνωσε το Φυσικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Κρήτης, σε συνεργασία με τις ΠΕΚ. Μία πολύτιμη εμπειρία που του αποκάλυψε τις μοναδικές δυνατότητες που προσφέρουν τα διαδικτυακά μαθήματα για να φθάσει το αγαθό της εκπαίδευσης σε όσους το επιθυμούν, ανεξάρτητα από κοινωνικούς ή γεωγραφικούς φραγμούς. Και να γίνει έτσι δυνατή η μεγαλύτερη διεύρυνση ορίων στην εκπαίδευση μετά την ανακάλυψη της τυπογραφίας.

Έχοντας ευεργετηθεί κι ο ίδιος από ένα εκπαιδευτικό σύστημα που του έδωσε τη

δυνατότητα να ξεφύγει από τους κοινωνικούς και μορφωτικούς περιορισμούς του περιβάλλοντός του, δεν έπαψε ποτέ να πιστεύει ότι η εξίσωση ευκαιριών στην εκπαίδευση είναι από τους ευγενέστερους —και συνάμα τους πιο "κερδοφόρους"— στόχους που μια κοινωνία αξίζει να θέτει στον εαυτό της.

Έτσι πήρε την πρωτοβουλία για την ίδρυση του *Mathesis* στο οποίο και προσφέρει εθελοντικά την εργασία του τόσο ως διευθυντής του (πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης) όσο και ως δάσκαλος ή συγγραφέας. Η επιτυχία του "πειράματος" είναι το προσωπικό του στοίχημα για τα επόμενα χρόνια.

Νίκος Γκικόπουλος

Τεχνικός υπεύθυνος

Συνεργάζεται με τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης από το 2011 ως τεχνικός πληροφορικής αρχικά για την κατασκευή ενός ειδικού διαδικτυακού και διαδραστικού βιβλίου και την παραμετροποίηση του λογισμικού αυτοματοποιημένης εξέτασης των χρηστών του. Ενώ από το 2014 και μετά είναι ο τεχνικός υπεύθυνος του *Mathesis* με τη βασική ευθύνη τόσο για την παραμετροποίηση της πλατφόρμας OpenEdX, όσο και τη βιντεοσκόπηση των μαθημάτων του.

Μετά τις σπουδές του στην Αγγλία ασχολήθηκε ενεργά με την διδασκαλία Η/Υ και την ανάπτυξη (διαδικτυακών και μη) εφαρμογών πληροφορικής και πολυμέσων στο Πανεπιστήμιο και το ΤΕΙ Κρήτης, και ως Διαχειριστής Συστημάτων και δικτύων στο Υπολογιστικό Κέντρο του Πανεπιστημίου, καθώς και στις αθλητικές εγκαταστάσεις του Δήμου Ηρακλείου. Παράλληλα συνεργάστηκε με το ΙΤΕ για τις ανάγκες του έργου D-Space στο οποίο ανέπτυξε εφαρμογές αυτοματοποίησης και απομακρυσμένης διαχείρισης των τηλεσκοπίων και άλλων αστρονομικών οργάνων για το Αστεροσκοπείο του Σκίνακα.

Επίσης εργάστηκε ως ερευνητής πληροφορικής στο τμήμα Έρευνας και Ανάπτυξης της FORTHnet A.E, καθώς και σε διάφορες επιχειρήσεις του Ιδιωτικού Τομέα για την δημιουργία λογισμικού, κατασκευή ιστοσελίδων, ανάπτυξη και τεχνική υποστήριξη δικτύων, σεμινάρια κ.ά.

Δημήτρης Αγγελάκης

Προγραμματισμός και τεχνική υποστήριξη πλατφόρμας, παραγωγή μαθημάτων του *Mathesis*.

Συνεργάζεται με τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις από το 2015 και ασχολείται με τον προγραμματισμό και την τεχνική υποστήριξη της πλατφόρμας OpenEdX και την παραγωγή μαθημάτων του *Mathesis*.

Μετά τις μεταπτυχιακές σπουδές του στην Αγγλία δούλεψε για 13 χρόνια ως προγραμματιστής διαδικτυακών εφαρμογών στο τμήμα Έρευνας και Ανάπτυξης της εταιρεία Forthnet SA όπου ασχολήθηκε κυρίως με την ανάπτυξη ευρωπαϊκών projects και εν συνεχεία στο τμήμα μηχανογράφησης στο οποίο ασχολήθηκε με εσωτερικά projects της εταιρείας.

Από το 2013 έως το 2015 υπήρξε συνιδρυτής και core developer, server & database administrator της διαδικτυακής πλατφόρμας citybeez.gr.

Στο παρελθόν έχει διδάξει πληροφορική σε διάφορους εκπαιδευτικούς φορείς.

Κατερίνα Λιγκοβανλή

Υπεύθυνη Επικοινωνίας

Συνεργάζεται με το Mathesis από το 2015 ως υπεύθυνη επικοινωνίας του προγράμματος.

Έχει σπουδάσει Ιστορία και Φιλοσοφία της Επιστήμης και έχει λάβει διδακτορικό δίπλωμα στη Βασική και Εφαρμοσμένη Γνωσιακή Επιστήμη, με βασικό ερευνητικό της ενδιαφέρον την αλληλεπίδραση νόησης και συγκίνησης.

Στο παρελθόν έχει υπάρξει συντονίστρια του Διεθνούς Φεστιβάλ Επιστημονικών Ταινιών της Αθήνας (ISFFA).

Έχει διδάξει ψυχολογία των συγκινήσεων και μη λεκτική επικοινωνία σε μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου, ενώ έχει επίσης ασχοληθεί με τη μετάφραση και επιστημονική επιμέλεια σχετικών επιστημονικών άρθρων και βιβλίων.

Μηνάς Θεοδωράκης

Παραγωγή μαθημάτων

Περιεχόμενα

Περιγραφή του μαθήματος	2
Διδάσκουσα.....	2
Συντελεστές	3
Το προσωπικό	3
Εβδομάδα 7: Δυτική Ευρώπη. Η Θρησκευτική Μεταρρύθμιση.....	7
7.1: Το νέο σχίσμα κυοφορείται, γεννιέται και επεκτείνεται.....	7
V7.1.1 Το νέο σχίσμα κυοφορείται: Τζον Ουίκλιφ (11΄).....	7
V7.1.2 Το νέο σχίσμα κυοφορείται: Γιαν Χους (11΄)	10
V7.1.3 Το νέο σχίσμα γεννιέται: Μαρτίνος Λούθηρος (15΄)	13
V7.1.4 Η Θρησκευτική Μεταρρύθμιση επεκτείνεται: Σβίγγλιος και Καλβίνος (8΄)	16
V7.1.5 Ο ρόλος της τυπογραφίας (8΄).....	18
7.2: Αγγλία και Γαλλία σε θρησκευτική αναταραχή	20
V7.2.1 Δύσκολες σχέσεις: Αγγλία και Γαλλία (8΄).....	20
V7.2.2 Ερρίκος ο Η΄ (8΄).....	22
V7.2.3 Η Αγγλικανική Εκκλησία (7΄).....	24
V7.2.4 Η τύχη των Ουγενότων (12΄).....	26
7.3: Μεταρρύθμιση, Αντιμεταρρύθμιση, Ουνία.....	29
V7.3.1 Ο γερμανικός εμφύλιος θρησκευτικός πόλεμος (14΄)	29
V7.3.2 Η Ουνία (13΄).....	32
V7.3.3 Η Αντιμεταρρύθμιση (13΄)	34
V7.3.4 Ο Προτεσταντισμός και οι τάσεις του (14΄)	38
V7.3.5 Ο Καλβινισμός και η διάχυσή του (10΄).....	41
V7.3.6 Ο Καλβινισμός και οι τάσεις του (14΄).....	43

Εβδομάδα 7: Δυτική Ευρώπη. Η Θρησκευτική Μεταρρύθμιση

7.1: Το νέο σχίσμα κυοφορείται, γεννιέται και επεκτείνεται

V7.1.1 Το νέο σχίσμα κυοφορείται: Τζον Ουίκλιφ (11')

<https://youtu.be/WYm6lz5LTok>

απομαγνητοφώνηση Diamant / αντιπαραβολή Lemonia9

Είδαμε τον άθλο της Ισπανίας να κατακτήσει τη Λατινική Αμερική και τον πλούτο που εισέρρευσε στην Ισπανία και, βέβαια, το γεγονός ότι προσέφερε στον χριστιανισμό μια ήπειρο. Πρέπει στο σημείο αυτό να πούμε, γιατί έτσι είναι σημαντικό να το έχουμε στον νου μας, ότι αυτός ο τεράστιος πλούτος ο οποίος εισέρρευσε στην Ισπανία, τη μετέτρεψε για περίπου 100 χρόνια στην πιο πλούσια χώρα της Ευρώπης, την πιο μεγάλη δύναμη· είχε τη δυνατότητα να χρηματοδοτεί στρατό, στόλο κ.λπ.

Όμως, καθώς δεν επένδυσε αυτόν τον μεγάλο πλούτο σε κάτι παραγωγικό, και δεν επένδυσε αυτόν τον μεγάλο πλούτο σε κάτι παραγωγικό γιατί είχε εκδιώξει από την Ισπανία εκείνους που ήταν πιο πολύ δοσμένοι στα θέματα της επιχειρηματικότητας και του εμπορίου, δηλαδή τους Άραβες και τους Εβραίους της Ισπανίας, η Ισπανία δεν μπόρεσε να παίξει μεγάλο ρόλο στους επόμενους αιώνες, δηλαδή είχε πολύ γρήγορη άνοδο και μετά κάθοδο. Και μέχρι σήμερα μελετάται αυτό το θέμα, διότι η Ισπανία δεν μπόρεσε να γίνει η χώρα που θα άλλαζε τον κόσμο. Η χώρα που θα άλλαζε τον κόσμο θα ήταν μια ασήμαντη, θα έλεγε κανείς, χώρα, βόρεια, εκεί στη Βόρεια Θάλασσα: η Αγγλία. Η Αγγλία έφερε την ανθρωπότητα σε νέα εποχή, μια χώρα η οποία δεν είχε αυτόν τον πλούτο τον οποίο είχε η Ισπανία, αλλά τον πλούτο που απέκτησε στην πορεία τον χειρίστηκε αλλιώς κι έτσι έφερε νέες εποχές στη Γη.

Ταυτοχρόνως, βέβαια, με την κατάκτηση της Λατινικής Αμερικής από την Ισπανία η δύναμη του Πάπα ενισχύθηκε. Εκεί δηλαδή, γύρω στο 1500 μ.Χ., ο Πάπας οπωσδήποτε θα νιώθει μια ιερή συγκίνηση γνωρίζοντας ότι αυξήθηκε το ποίμνιό του, ότι τώρα πλέον ποιμαίνει μια τεράστια έκταση, που σιγά σιγά αρχίζουν να καταλαβαίνουν ότι δεν είναι οι Ινδίες. Πρέπει να πούμε σε αυτό το σημείο [πως] πήρε χρόνο για να γίνει αντιληπτό ότι δεν είναι οι Ινδίες και πέρασε μεγάλο διάστημα για να γίνει αντιληπτό ότι πρόκειται για καινούρια ήπειρο — λογικό είναι αυτό.

Τώρα όμως —το είχαμε αφήσει έτσι σαν μια νύξη σε άλλη στιγμή— οι Πάπες έχουν περάσει πολλά. Είχαν περάσει την περίοδο της Αβινιόν, σας θυμίζω, από το 1309 μ.Χ. έως το 1377 μ.Χ. Μετά την περίοδο της Αβινιόν μετακομίζουν στο Βατικανό, αλλά υπάρχει το Μεγάλο Σχίσμα της Καθολικής Εκκλησίας απ' το 1377-78 μ.Χ. μέχρι το 1417 μ.Χ. που υπάρχει για ένα διάστημα Πάπας στην Αβινιόν [και] Πάπας στη Ρώμη, στο Βατικανό. Και ταυτοχρόνως [υπάρχει και] μεγάλη σύγκρουση ηγεμόνων γύρω απ' όλο αυτό το θρησκευτικό σκηνικό.

Είναι γεγονός, κι αυτό πρέπει να το τονίσουμε: ενώ όταν ξαναξεκίνησε η ζωή της Ευρώπης συντεταγμένα και η σχέση του Πάπα με τον Καρλομάγνο, δηλαδή με την Αγία

Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, του έδωσε καινούρια ώθηση, του Πατριαρχείου αυτού της Ρώμης για την καινούρια του δράση, σταδιακά, καθώς αναπτύχθηκαν και άλλα κράτη —η Γαλλία, η Αγγλία διαμορφώνονταν— που διεκδικούσαν κι εκείνα ρόλο στην Ευρώπη, οι Πάπες άρχισαν να βρίσκονται σε διενέξεις και με το γερμανικό στοιχείο ή σε αποστάσεις από το γερμανικό στοιχείο και γενικά δημιουργήθηκε ένα περίπλοκο σκηνικό, στο οποίο εμπλέκονταν περισσότερες πολιτικές δυνάμεις και ο Πάπας μαζί. Αυτό είχε σχέση με τα εσωτερικά προβλήματα που παρουσιάστηκαν στην παποσύνη, που όμως είναι μέσα στις φυσικές καταστάσεις και μέσα στους αιώνες, θα έλεγε κανείς

Τώρα, εκεί γύρω στο 1417 μ.Χ., οι Πάπες βρίσκουν μία λύση στο Μεγάλο Σχίσμα της Καθολικής Εκκλησίας, σε μίας μεγάλης σημασίας σύνοδο που συνέβη στην πόλη της Γερμανίας που ονομάζεται Κωνσταντζα (Konstanz)¹. Η Κωνσταντζα [Κωνσταντία], είναι στον νότο της Γερμανίας, στα σύνορα με την Ελβετία (κάπου εδώ πέρα, δεν την έχει ο χάρτης). Εν πάση περιπτώσει, στην Κωνσταντία ή Κωνσταντζα, συγκεντρώθηκαν τα στελέχη της Καθολικής Εκκλησίας, όπως και ηγεμόνες, και βρέθηκε μία άκρη στο πράγμα.

Στο μεταξύ, όμως, είχε αρχίσει μια ιστορία που οι Πάπες δεν έδειξαν στην αρχή να ανησυχούν ιδιαίτερα. Έτσι κι αλλιώς, η Δυτική Εκκλησία είχε σκληρότατες μεθόδους απέναντι στους αιρετικούς ή σ' εκείνους που εξέφραζαν ιδέες που απέκλιναν από την κεντρική άποψη — σας θυμίζω την Ιερά Εξέταση, την πυρπόληση “μαγισσών” και “μάγων” κ.λπ., (εντός εισαγωγικών βέβαια). Και πάντα υπήρχαν ομάδες, όπως και οι Καθαροί κ.λπ., οι οποίοι έλεγαν διάφορες απόψεις, αλλά εκεί γύρω στον 14ο αιώνα μ.Χ., άρχισαν να παρουσιάζονται κάποιες περιπτώσεις που στην αρχή έμοιαζαν μεμονωμένες, αλλά σταδιακά έγιναν πιο περίπλοκες.

Άρχισαν να παρουσιάζονται κάποιοι κληρικοί της Καθολικής Εκκλησίας που έλεγαν απόψεις, οι οποίες σταδιακά συνέκλιναν σε κάποια κοινή πλευρά. Ο πρώτος ο οποίος έκανε αυτό το βήμα είναι ένας ξακουστός Άγγλος —προσέξτε αυτό, το ότι ήταν Άγγλος— που ονομαζόταν Τζον Ουίκλιφ. Ο Τζον Ουάικλιφ ή Ουίκλιφ πέθανε το 1387 μ.Χ., δηλαδή είναι ένα στέλεχος της Εκκλησίας του 14ου αιώνα μ.Χ., της Αγγλικής Εκκλησίας. Αυτός ήταν² ένας ανήσυχος ιερωμένος: μετέφρασε πρώτος αυτός τη Βίβλο στα Αγγλικά (στη δημοτική αγγλική γλώσσα) από τη Vulgata (δηλαδή από τη λατινική εκδοχή του 4ου αιώνα μ.Χ.) και ήταν ο ίδιος ανώτερος κληρικός και πολέμιος του κλήρου. Τι έλεγε δηλαδή αυτός;

Έλεγε ότι το μεγάλο πρόβλημα της Εκκλησίας είναι ο κλήρος. Και είναι πρόβλημα της Καθολικής [Εκκλησίας] —καθολικός ήτανε, καθολικός ιερωμένος, η Αγγλία ήταν καθολική στον 14ο αιώνα μ.Χ.— ότι ο κλήρος είναι εκείνος ο οποίος παραπλανά τους πιστούς, δημιουργεί μία αρρωστημένη κατάσταση ελέγχου μέσα στην Εκκλησία. Η Εκκλησία αντί για χώρος αγάπης, συνύπαρξης, αμοιβαίας εμπιστοσύνης, έχει μετατραπεί σε χώρο στον οποίο

¹ σημ. απομαγνητοφωνητών:

Η **Κωνσταντία** (γερμανικά: Konstanz, προφέρεται Κόνσταντς) είναι πόλη στη νοτιοδυτική γωνία της Γερμανίας.

Η **Κωνσταντζα** (Constanța), ιστορικά γνωστή ως Τόμις, είναι πόλη της Ρουμανίας στη Μαύρη Θάλασσα.

² Ο Ουίκλιφ ήταν θεολόγος και φιλόσοφος, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης.

εφαρμόζεται μια στυγνή πολιτική κεντρικού ελέγχου από τον Πάπα και από το ιερατείο του. Θεωρούσε μεγάλο σφάλμα το γεγονός ότι επιτρεπόταν στον κλήρο να έχει περιουσία και να έχει χρήματα. Πίστευε ότι η Εκκλησία θα έπρεπε να είναι πτωχή και να δίνει πρώτη αυτή το παράδειγμα και αρνούνταν κάποια από τα Μυστήρια της Εκκλησίας. Θεωρούσε ότι ορισμένα από τα Μυστήρια της Εκκλησίας δεν είναι Μυστήρια, ούτε ποτέ ο Ιησούς μίλησε γι' αυτά ως Μυστήρια.

Η διδασκαλία του έκανε μεγάλη εντύπωση στην Αγγλία εκείνης της εποχής. Άρχισε να διαδίδεται και εκτός Αγγλίας και δημιουργήθηκε κι ένα σώμα ανθρώπων, μία ομάδα ανθρώπων, οπαδών του, δηλαδή επηρέασε και λαϊκούς ανθρώπους, καθημερινούς ανθρώπους. Αυτοί ονομάζονται Λολάρδοι (Lollards), οι οποίοι και συνέχισαν τη δράση τους και μετά τον θάνατο του Ουάικλιφ (του Ουίκλιφ). Ο Ουίκλιφ πέθανε με φυσικό θάνατο, παρότι καταδικάστηκε ως αιρετικός και είχε θέματα από αυτή την πλευρά. Οι Lollards, αυτοί οι Λολάρδοι, ήταν μια σκληροπυρηνική, ριζοσπαστική ομάδα. Στον 14ο αιώνα μ.Χ., έδρασαν και στην Αγγλία και εκτός Αγγλίας οι Lollards κι αυτοί ήταν διαπρύσιοι εναντίον των εικόνων, θεωρούσαν ότι είναι απαράδεκτο το να έχει αποτύπωση του Θεού η Εκκλησία. Ήταν εναντίον του Πάπα και της δύναμης του Πάπα, εναντίον του κλήρου, εναντίον της τιμής στους αγίους. Πίστευαν ότι το να τιμούμε τους αγίους είναι ειδωλολατρικό, είναι σαν να δημιουργούμε κι άλλους μικρούς θεούς. [Ήταν επίσης] εναντίον των Μυστηρίων της Εκκλησίας, εναντίον του μοναχισμού.

Αυτοί τώρα οι Lollards, όπως σας είπα, έπαιξαν ρόλο για ορισμένες δεκαετίες και δημιούργησαν ένα κλίμα ανησυχίας το οποίο κινητοποίησε την Καθολική Εκκλησία, εκεί στον 14ο αιώνα μ.Χ., στις αρχές του 15ου. Την ώρα που ο Τζον Ουίκλιφ κηρύττει αυτά που κηρύττει, η Εκκλησία —η Ρωμαϊκή Εκκλησία— βρίσκεται στη δίνη της Αβινιόν και του Μεγάλου Σχίσματος. Άρα, οι Πάπες ήταν πολύ απασχολημένοι με χίλια άλλα μύρια προβλήματα, αλλά και το θέμα αυτό του Ουάικλιφ (του Ουίκλιφ) δεν ήταν μικρό.

V7.1.2 Το νέο σχίσμα κυοφορείται: Γιαν Χους (11')

<https://youtu.be/DMJ93T58s5A>

απομαγνητοφώνηση *angelina* / αντιπαραβολή *Asimena*

Αναφερθήκαμε στον Τζον Ουίκλιφ (John Wycliffe) ο οποίος ήταν πρωτοπόρος μεταξύ αρκετών τελικά —όπως θα αποδειχθεί—, οι οποίοι συγκλίνουν, πολλές φορές χωρίς να γνωρίζονται ο ένας με τον άλλον, σε μια κοινή γραμμή κριτικής της Καθολικής Εκκλησίας. Και προσέχουμε σ' αυτό το σημείο ότι είναι καθολικοί ιερωμένοι, δηλαδή δεν είναι εξωτερικοί εχθροί οι οποίοι κατηγορούν την Καθολική Εκκλησία, προέρχονται απ' τα σπλάχνα της Καθολικής Εκκλησίας και την κατηγορούν για διάφορα σημεία και ζητούν να αλλάξει. Να αλλάξει ώστε να βελτιωθεί και να είναι η σωστή Εκκλησία. Δεν θέλουν να αποσπαστούν από την Εκκλησία. Έχει σημασία αυτό διότι —όπως καταλαβαίνετε— κινούμαστε στην κατεύθυνση της προσέγγισης του θέματος της Θρησκευτικής Μεταρρύθμισης, η οποία συμβαίνει στον 16ο αιώνα μ.Χ., αλλά προηγούνται άτομα τα οποία μίλησαν γι' αυτήν την ανάγκη της μεταρρύθμισης της Εκκλησίας.

Ο Τζον Ουίκλιφ λοιπόν —και οι Λόλαρντς (Lollards), το έγγραφα για να έχουμε και τα ονόματά τους γραμμένα— έζησε στην Αγγλία και, όπως είπαμε, ήταν μάλιστα και καθηγητής στην Οξφόρδη. Έχει σημασία αυτό, διότι περίπου την ίδια εποχή που δρα ο Τζον Ουίκλιφ στην Αγγλία, στην Πράγα λειτουργεί στην εκκλησία αλλά και διδάσκει και στο Πανεπιστήμιο της Πράγας [ο Γιαν Χους (Jan Huss)]. Ήταν καθηγητής θεολογίας, μία σπουδαία μορφή της τσέχικης κοινωνίας· εκείνη την περίοδο η τσέχικη κοινωνία βρίσκεται υπό γερμανικό έλεγχο. Ο Γιαν Χους (Jan Huss)³ είναι Τσέχος και τολμά πολλά. Αυτός ο Γιαν Χους πιστεύει εξίσου — και έφτασε μόνος του σ' αυτό το συμπέρασμα— ότι η Καθολική Εκκλησία πρέπει να μεταρρυθμιστεί, πρέπει να αλλάξει, και την κατηγορεί περίπου γι' αυτά που είπαμε ότι την κατηγορεί και ο Τζον Ουίκλιφ. Δεν γνωρίζει ο ένας τον άλλον, αλλά σε κάποια στιγμή της δράσης του ο Γιαν Χους θα πληροφορηθεί για τη δράση του Τζον Ουίκλιφ και μάλιστα θα του έρθουν του Γιαν Χους γραπτά του Τζον Ουίκλιφ και έτσι κατά κάποιον τρόπο, χωρίς να συντονιστούν, αυτοί οι δυο άνθρωποι, σε δύο διαφορετικά σημεία της Ευρώπης (ο ένας στην Αγγλία, ο άλλος στην περιοχή της Βοημίας, ο ένας δηλαδή εδώ κι ο άλλος περίπου εδώ) ξεχωριστά, δρουν με την ίδια ζέση και την ίδια αφοσίωση.

Ο Γιαν Χους κάνει ό,τι έκανε και ο Τζον Ουίκλιφ στην Αγγλία, δηλαδή μεταφράζει πρώτη φορά εκείνος την Αγία Γραφή στην τσέχικη γλώσσα. Και μάλιστα δεν είναι ότι μεταφράζει την Αγία Γραφή από τη Vulgata στην τσέχικη γλώσσα, αλλά είναι πάρα πολύ σπουδαίος μόνο γι αυτό, διότι είναι η πρώτη φορά που γράφεται η τσέχικη γλώσσα. Δηλαδή ο Γιαν Χους, στην ουσία, κάθεται κάτω και βρίσκει τρόπο να γραφτεί αυτή η γλώσσα. Είναι βέβαια μια σλαβική γλώσσα, αλλά διάφορους ήχους της σλαβικής-τσέχικης γλώσσας έπρεπε να τους βρει εκείνος. Οι Τσέχοι τον τιμούν πάρα πολύ τον Γιαν Χους. Είναι το πιο σπουδαίο πρόσωπο της ιστορίας τους, και αν έχετε επισκεφθεί την Πράγα —αυτή τη μαγική πόλη που λέγεται Πράγα—, στην κεντρική πλατεία της Πράγας, στο κέντρο της πλατείας της Πράγας, το άγαλμα

³ σημ. απομαγνητοφωνητών: Στο βίντεο γράφεται ως Jah Huss. Σωστό φαίνεται να είναι το: Γιαν Χους (Jan Huss).

που βρίσκεται [εκεί] —είναι σαν το τσέχικο έθνος να τιμά το πιο σπουδαίο του τέκνο— είναι το άγαλμα του Γιαν Χους.

Ο Γιαν Χους λοιπόν, ζώντας στην Πράγα, διδάσκει και μέσα στις αίθουσες του Πανεπιστημίου της Πράγας και μέσα στην εκκλησία, αυτά τα οποία είπαμε: δηλαδή αμφισβητεί την ανάγκη της Εκκλησίας να έχει ιεραρχία και τόσο αποκλειστική διοίκηση· θεωρεί ότι οι πιστοί πρέπει να μετέχουν στα πράγματα, ότι ο κάθε πιστός μπορεί να είναι ιερέας, δηλαδή με την έννοια ότι δεν χρειάζεται κάποιος να είναι εξειδικευμένος επαγγελματίας για να μεταφέρει το δίδαγμα της Βίβλου και της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης· αρκεί ο κάθε πιστός να είναι σε εγρήγορση, να έχει ενδιαφέρον για την πίστη του και επομένως ο κάθε πιστός μπορεί να είναι εκείνος ο οποίος θα σώσει τον εαυτό του. Ο Γιαν Χους επίσης μιλά διαπρύσια εναντίον της διαφθοράς της Εκκλησίας και κατά του κλήρου και του Πάπα. Αμφισβητεί τα Μυστήρια. Και επίσης αμφισβητεί το δικαίωμα της Εκκλησίας να συγκεντρώνει στα χέρια της τόσο μεγάλο πλούτο, είτε ως άτομο, είτε ως φορέας.

Ο Γιαν Χους ανησυχεί τον Πάπα, και είναι και όπως είπαμε μεταγενέστερος του Τζον Ουίκλιφ. Ο Γιαν Χους όταν διδάσκει, η Καθολική Εκκλησία βρίσκεται στη φάση του μεγάλου της σχίσματος. Και κάποια στιγμή ο Πάπας ζητά από τον Γιαν Χους να έρθει στη Σύνοδο της Κωνσταντίας [Κωνσταντίας]. Σας θυμίζω ότι θα γινόταν στην Κωνσταντία [Κωνσταντία] αυτή η μεγάλη Σύνοδος της Καθολικής Εκκλησίας. Ο Γιαν Χους ήταν στέλεχος, ήταν σημαντικό πρόσωπο της Καθολικής Εκκλησίας, αλλά ήδη είχε ανησυχήσει πάρα πολύ την ιεραρχία και τον ίδιο τον Πάπα. Του δίδονται διαβεβαιώσεις για τη ζωή του: ότι αν έρθει στην Κωνσταντία [Κωνσταντία] θα είναι ασφαλής και θα μπορεί να εκθέσει αυτά τα οποία επιθυμεί. Φθάνοντας όμως στην Κωνσταντία [Κωνσταντία], συλλαμβάνεται και ζει βασανιστικούς μήνες ανακρίσεων και φυλάκισης και τελικά καίγεται ζωντανός στην πλατεία της Κωνσταντίας [Κωνσταντίας]. Και σήμερα σ' αυτήν την πανέμορφη πόλη της Γερμανίας, δίπλα στη λίμνη της Κωνσταντίας [Κωνσταντίας], υπάρχει και το κτίριο στο οποίο έγινε η Σύνοδος της Κωνσταντίας [Κωνσταντίας] και το κτίριο στο οποίο φυλακίστηκε ο Γιαν Χους και βασανίστηκε, αλλά και το σημείο στο οποίο ο Γιαν Χους εκτελέστηκε.

Ο Γιαν Χους σε καμία στιγμή, ανεξαρτήτως πιέσεων και βασανιστηρίων, δεν ανακάλεσε την άποψή του και μέχρι την τελευταία στιγμή —και την ώρα που καιγόταν ακόμη— φιλοσοφούσε και σκεφτόταν πάλι τις κατευθύνσεις της Καθολικής Εκκλησίας. Ο Γιαν Χους πέθανε λοιπόν πάνω στην πυρά, και το ενδιαφέρον είναι ότι σχεδόν μαζί του πέθανε κι ο πιο στενός του συνεργάτης στην Πράγα, ο Ιερώνυμος (Hieronymus) της Πράγας (ήτανε δύο εξαιρετικά στενοί φίλοι), επίσης στέλεχος, επίσης ιερωμένος της Καθολικής Εκκλησίας (ο Ιερώνυμος), ο οποίος παρότι ο Γιαν Χους τον ειδοποίησε να μην έρθει στην Κωνσταντία, εκείνος ήρθε στην Κωνσταντία, βασανίστηκε και κάηκε κι εκείνος στην πυρά, λίγο διάστημα μετά από τον Γιαν Χους.

Ο θάνατος του Γιαν Χους πυροδότησε εξελίξεις, διότι στην πατρίδα του —στην περιοχή της Τσεχίας— το κήρυγμά του το είχαν ακούσει και ενστερνιστεί χιλιάδες ανθρώπων Βοημών (Τσέχων), οι οποίοι ακούγοντας τα όσα συνέβησαν στην Κωνσταντία και τον θάνατο του Γιαν Χους τον οποίο εκτιμούσαν ιδιαιτέρως —επρόκειτο για μία προσωπικότητα μεγάλου μεγέθους—, πήραν τα όπλα και βρέθηκαν σε πόλεμο —κανονικό πόλεμο!— με τις δυνάμεις του Πάπα. Οι Χουσιτικοί (Hussites), όπως λέγονται, ηγήθηκαν του πιο μακροχρόνιου εσωτερικού πολέμου που είχε γνωρίσει μέχρι τότε η Ευρώπη. Από το 1420 μέχρι το 1431 μ.Χ. πέντε εκστρατείες του Πάπα εναντίον των απλών αυτών ανθρώπων —των Χουσιτικών— των

οποίων ηγείτο ένας αγρότης, ένας γεωργός, τυφλός, που τυφλώθηκε γρήγορα στις μάχες· και παρότι ήταν τυφλός καθοδηγούσε τις μάχες με τρόπο ακριβή και εξαιρετικά επιτυχημένο. Αυτοί οι άνθρωποι άντεξαν πέντε εκστρατείες. Τελικά ηττήθηκαν το 1431 μ.Χ., αλλά συνέχισαν να υπάρχουν και να αντιδρούν. Στην πράξη όλος αυτός ο κύκλος του δράματος έληξε το 1466 μ.Χ. Οι τελευταίες δηλαδή σφαγές Χουσιτικών γίνονται στη δεκαετία του 1460 μ.Χ. Όλο δηλαδή αυτό το δράμα διήρκεσε στην Τσεχία πάνω από 40 χρόνια, και παρότι οι δυνάμεις καταστολής ήτανε ανηλεείς απέναντι στους Χουσίτες —και φυσικά μειώθηκε πολύ ο αριθμός τους—, μέχρι σήμερα στην Τσεχία υπάρχει ομάδα χριστιανών που ονομάζουν τον εαυτό τους “Χουσίτη”. Δηλαδή μέσα στις χιλιάδες τάσεις του χριστιανισμού είναι και οι Χουσίτες, οι οποίοι και συνδέονται με τη δράση αυτού του σπουδαίου προσώπου που λεγόταν Γιαν Χους —και βέβαια μαζί του— και του Ιερώνυμου της Πράγας.

V7.1.3 Το νέο σχίσμα γεννιέται: Μαρτίνος Λούθηρος (15')

<https://youtu.be/fHocY0BPuyE>

απομαγνητοφώνηση fkalogerouliou / αντιπαραβολή Asimonia

Ο Γιαν Χους, όπως είπαμε, βρήκε τον θάνατο στην Κωνσταντζα [Κωνσταντία] και είναι από τους μεγάλους προδρόμους της Μεταρρύθμισης. Ο άνθρωπος αυτός τόνιζε αυτά τα οποία θα πουν και άλλοι, όπως είπαμε.

Ένας παρόμοιος, σε άλλη όμως κατεύθυνση, είναι ο Τζιρόλαμο Σαβοναρόλα (Girolamo Savonarola). Ο Τζιρόλαμο Σαβοναρόλα ήταν Ιταλός και έζησε αρκετά χρόνια αργότερα, προς το τέλος του 15ου αιώνα μ.Χ. Αυτός κήκε στην πυρά το 1498 μ.Χ., περίπου μόλις έχουν βρει οι Ισπανοί την Αμερική — λέω έτσι για να τα τοποθετήσουμε τα πράγματα. Και αυτός ο Τζιρόλαμο Σαβοναρόλα ήταν επίσης Δομινικανός μοναχός, δηλαδή ανήκε στον σκληρό πυρήνα της Καθολικής Εκκλησίας, αλλά έβγαζε διαπρύσιους λόγους εναντίον της διαφθοράς της Καθολικής Εκκλησίας, της διαφθοράς των κληρικών. Κατηγορούσε την Εκκλησία ότι εκμεταλλεύεται τους απλούς ανθρώπους με χίλιους τρόπους και ότι ο μόνος στόχος είναι η εξουσία, ότι είναι ο πλούτος και η πολυτέλεια.

Γενικά, αυτοί οι πρόδρομοι της Μεταρρύθμισης χτυπούν πάρα πολύ την πλευρά της πολυτέλειας και την πολυτέλεια της Εκκλησίας: και τα χρυσά και [τις] δαντέλες και όλα όσα κοσμούσαν τους καθεδρικούς ναούς και τις έδρες των μητροπολιτών και των επισκόπων και τον πλούτο των ενδυμάτων τους και τα χρυσαφικά όλων των συμβόλων τους. Μάλιστα μεγάλη επίθεση ασκούσαν εναντίον των μοναστηριών. Η Καθολική Εκκλησία και εκείνη μπήκε κατά τον 5ο αιώνα μ.Χ. σε αυτό που είχε προηγηθεί στην Ανατολή, δηλαδή στη δημιουργία μοναστηριών. Και σταδιακά τα μοναστήρια έγιναν τεράστια, εξαιρετικά δυνατά στη δυτική Ευρώπη, που συνδυάστηκαν με τις τοπικές εξουσίες. Πολλές μεγάλες οικογένειες επιθυμούσαν τουλάχιστον ένα τέκνο τους να είναι ηγούμενος ενός μοναστηριού ή να πάρει κάποια υψηλή θέση στην ιεραρχία του κλήρου. Υπήρχε επομένως μία ανάμειξη του λαϊκού με την Εκκλησία, το οποίο έφερνε διαφθορά και νεποτισμό. Τα μοναστήρια είχαν αρχίσει να κατηγορούνται ότι γίνονται χώροι ασωτίας. Μάλιστα στην περιοχή της Ολλανδίας, των Κάτω Χωρών, ένας ζωγράφος, ο Ιερώνυμος Μπος, ζωγράφιζε συστηματικά μοναχούς οι οποίοι βρίσκονται σε φάση οινοποσίας, κάνουν όργια, δεν σέβονται τίποτε. Ήταν δηλαδή ένα κλίμα εναντίον των μοναστηριών. Και για τα μοναστήρια ειδικά, οι άνθρωποι αυτοί ζητούσαν να κλείσουν — και αυτό θα συμβεί όταν θα έρθει η ώρα της Μεταρρύθμισης. Ο Τζιρόλαμο Σαβοναρόλα, λοιπόν, στην Ιταλία, στη Φλωρεντία συγκεκριμένα, κινείται στην ίδια γραμμή. Καίγεται και αυτός στην πυρά το 1498 μ.Χ. Και γύρω του και εκείνος είχε δημιουργήσει οπαδούς, τους Πιανιόνι (Piagnoni), οι οποίοι και μετά τον θάνατό του δρουν. Και, τέλος πάντων, κάνει και αυτός ο άνθρωπος τον κύκλο του.

Έχουμε φτάσει σχεδόν στο 1500 μ.Χ. και η Καθολική Εκκλησία μοιάζει να έχει απαλλαγεί από αυτούς τους ενοχλητικούς ανθρώπους. Και ήδη έχει λύσει και κάποια της ζητήματα με τη Σύνοδο της Κωνσταντζας [Κωνσταντίας]. Και τώρα, επειδή βρίσκεται σε καλύτερη ροή και έχει και πολλά χρήματα που έρχονται από την Αμερική, μια και η Ισπανία είναι γενναιόδωρη και ενισχύει τον Πάπα με χρήματα, το Πατριαρχείο της Ρώμης βάζει ως στόχο του να δημιουργήσει τη μεγαλύτερη Εκκλησία του χριστιανισμού στο Βατικανό, την

έδρα του, και αποφασίζει να δημιουργήσει τον ναό του Αγίου Πέτρου⁴, που είναι πράγματι ένας από τους μεγαλύτερους ναούς της Γης και ο μεγαλύτερος χριστιανικός ναός της Γης.

Στη διάρκεια αυτών των αιώνων, η Καθολική Εκκλησία είχε πάντα ανάγκη για χρήματα, γιατί ήταν πολυδάπανος οργανισμός, και εξοικονομούσε χρήματα με διάφορους τρόπους. Στο ταμείο της εισέρρεαν πολλά χρήματα από τις θαυματουργές εικόνες, την περιφορά θαυματουργών εικόνων. Επίσης υπήρχε ένα πάθος για τη συλλογή αγίων αντικειμένων και — ιδιαίτερα— οστών. Τα οστά των αγίων ήταν περιζήτητα και μεταφέρονταν με μεγάλες τιμές, με τιμές βασιλέων, εκτίθεντο στους ναούς και έπαιζαν ρόλο, βέβαια, στη θρησκευτικότητα των πραγμάτων, αλλά βοηθούσαν και στα εισοδήματα της Καθολικής Εκκλησίας. Ακριβώς αυτή την πρακτική της Καθολικής Εκκλησίας κατηγορούν, επίσης, οι πρόδρομοι της Μεταρρύθμισης, οι οποίοι και θεωρούν και κατηγορούν την Εκκλησία ότι τελικά εκμεταλλεύεται τα πάντα και δημιουργεί ψεύτικες καταστάσεις για να αποσπά χρήματα από τους φτωχούς ανθρώπους. Μάλιστα εκείνο το οποίο βρίσκεται στο κέντρο των επικρίσεων είναι η πρακτική της Εκκλησίας να πουλά συγχωροχάρτια. Τα συγχωροχάρτια πουλιόνταν με διάφορες τιμές. Είχαν άλλη τιμή για τους πλουσιότερους, άλλη για τους φτωχότερους, και διακινούνταν από ομάδες ιερωμένων στους απλούς ανθρώπους, αλλά και βέβαια στους πλουσίους ανθρώπους⁵ με ειδικές προβλέψεις.

Το γεγονός ότι ετοιμάζεται αυτός ο μεγάλος ναός του Αγίου Πέτρου, κάνει την πλευρά της Ρώμης, της Εκκλησίας της Ρώμης, να εντείνει τις προσπάθειές της για περισσότερα χρήματα και την πώληση των συγχωροχαρτιών. Και αυτό είναι που θα φέρει σε μεγάλη οργή έναν ιερέα, έναν ιερωμένο της Καθολικής Εκκλησίας, καθηγητή της θεολογίας στο Πανεπιστήμιο της Βιτεμβέργης της βόρειας Γερμανίας, ο οποίος και ονομαζόταν Martin Luther. Είναι ο Μαρτίνος Λούθηρος, ο οποίος και θεωρείται πλέον αποφασιστική προσωπικότητα, η οποία άλλαξε την Εκκλησία με τη νέα τομή αυτής της Εκκλησίας που θα είναι ο προτεσταντισμός. Εδώ είναι η εικόνα του Martin Luther, του Μαρτίνου Λουθήρου. Βλέπετε ότι έχει την ενδυμασία τη σοβαρή και επίσημη, θα έλεγε κανείς, ενδυμασία ενός ανθρώπου ο οποίος είναι αφοσιωμένος σε κεντρικούς στόχους.

Ο Μαρτίνος Λούθηρος διδάσκει στο Πανεπιστήμιο της Βιτεμβέργης, όπως είπαμε, και από άμβωνος και από την έδρα του Πανεπιστημίου κατηγορεί την Καθολική Εκκλησία για όσα είπαμε μέχρι τώρα. Ο Μαρτίνος Λούθηρος είναι έξαλλος με τη διακίνηση λειψάνων και ιερών οστών. Κατηγορεί την Καθολική Εκκλησία ότι στην ουσία όχι απλώς εξαπατά, όχι απλώς κλέβει τους απλούς ανθρώπους, αλλά ότι προάγει την πολυθειά κάνοντας τους ανθρώπους να προσκυνούν κόκαλα, για τα οποία κατηγορεί την Εκκλησία ότι δεν προέρχονται από κανέναν άγιο, αλλά ότι προέρχονται από νεκροταφεία και παριστάνονται ότι είναι ιερά λείψανα. Και μάλιστα κατηγορεί την Εκκλησία ότι κυκλοφορούν τόσα κεφάλια του Αγίου Ιωάννου και τόσα χέρια του Αγίου Νικολάου. Και επίσης θεωρεί πολυθειά τη λατρεία των αγίων. Πιστεύει απολύτως στην πτωχεία των κληρικών και της Εκκλησίας. Και κάνει ένα βήμα ακόμη περισσότερο.

⁴ Η ανέγερση του ναού του Αγίου Πέτρου, στη Ρώμη, ξεκίνησε το 1506 και ολοκληρώθηκε το 1626.

⁵ Τα ακριβότερα συγχωροχάρτια ήταν πολυτελή και πιο αποτελεσματικά στη μεταθανάτια χρήση τους, ενώπιον του Θεού.

Πρέπει να πούμε στο σημείο αυτό ότι ο Μαρτίνος Λούθηρος είχε μεγάλη τιμή για ανθρώπους σαν τον Γιαν Χους. Ο Γιαν Χους σας θυμίζω ότι ήταν από τους ρηξικέλευθους προδρόμους. Έχει σημασία αυτό που σας λέω αυτή τη στιγμή, διότι ο Γιαν Χους όχι μόνο πίστευε ότι πρέπει ο κλήρος να είναι σε πενία, αλλά πίστευε ότι πρέπει να δημευθεί ο πλούτος της Εκκλησίας και των μοναστηριών (ο Γιαν Χους). Και έχει σημασία αυτό γιατί και ο Μαρτίνος Λούθηρος θα κινηθεί σε αυτή την κατεύθυνση. Μάλιστα ο Γιαν Χους —για να έχουμε μια εικόνα των πραγμάτων— θεωρούσε ότι οι φορολογούμενοι εάν φορολογούνται με φόρους αδίκους δεν πρέπει να πληρώνουν τους φόρους τους. Το λέω αυτό διότι οι πρόδρομοι της Μεταρρύθμισης —και έχει σημασία και για τα όσα πρόκειται να πούμε— δεν έμεναν μόνο στην κριτική της Καθολικής Εκκλησίας, αλλά έμπαιναν βαθύτερα σε ολόκληρο τον πολιτικό κόσμο, σε ολόκληρη την κοινωνία στην οποία ζούσαν και έδιναν προτάσεις, οι οποίες πολλές φορές ήταν εξαιρετικά ριζοσπαστικές, ανήκουστες —θα έλεγε κανείς— μέχρι τότε. Δεν σας έδειξα την προηγούμενη φορά αυτήν την εικόνα, αλλά θέλω να τη δείξω. Είναι η εικόνα με την οποία αποτυπώνεται η πυρπόληση του Γιαν Χους στην Κωσταντζα.

Ο Μαρτίνος Λούθηρος, λοιπόν, είναι επηρεασμένος από αυτούς τους ανθρώπους. Δεν φοβάται. Δεν φοβάται τον θάνατό του. Οι προηγούμενοι έχουν χαθεί. Ο Γιαν Χους κάηκε στην πυρά. Ο Ιερώνυμος της Πράγας κάηκε στην πυρά. Ο Τζιρόλαμο Σαβοναρόλα κάηκε στην πυρά. Εκείνος είναι από αυτούς τους ανθρώπους τους ταγμένους, ο οποίος πιστεύει ακράδαντα ότι ήρθε η ώρα να δράσει. Ο λόγος που τον έφερε σε αυτό το σημείο είναι το εξής: ο Μαρτίνος Λούθηρος ήταν ένας βορειογερμανός, αφοσιωμένος στον στόχο του, στοχευμένος, εργατικός, ο οποίος ψάχνει να δει τι γίνονται τα χρήματα τα οποία συγκεντρώνει η Καθολική Εκκλησία από την πώληση συγχωροχαρτιών, από τη διακίνηση ιερών οστών και θαυματουργών εικόνων. Και καταλήγει, έχοντας κάνει μια έρευνα, ότι περίπου τα μισά χρήματα από αυτά που συγκεντρώνονται από τους πιστούς για τον μεγάλο σκοπό της ανέγερσης του μεγαλύτερου χριστιανικού ναού στον κόσμο στο Βατικανό, πηγαίνουν στον μεγαλύτερο τραπεζικό οίκο της Ευρώπης —εκείνη την εποχή— που ήταν ο τραπεζικός οίκος των Φούγκερ (γερμανικός τραπεζικός οίκος). Το 50% λοιπόν των εισοδημάτων της Εκκλησίας πηγαίνει στην τράπεζα των Φούγκερ, γιατί ο Πάπας έπρεπε να ξεπληρώσει τα χρήματα τα οποία είχε ξοδέψει για να ανεβεί στο αξίωμά του. Αυτό έκανε τον Μαρτίνο Λούθηρο να γίνει έξαλλος και να αποφασίσει να δώσει τέλος σε αυτή τη διαφθορά της Εκκλησίας στην οποία ανήκε και της οποίας ήταν τμήμα του ιερατείου και καθηγητής της θεολογίας στο Πανεπιστήμιο της Βιτεμβέργης.

Έτσι, μια μέρα κάθισε κάτω και έγραψε τις 95 θέσεις του εναντίον της Καθολικής Εκκλησίας. Μία, δύο, τρεις, τέσσερις... σε ένα μεγάλο χαρτί! Το οποίο και κόλλησε στον καθεδρικό ναό της Βιτεμβέργης μια Κυριακή. Αυτή η θυροκόλληση των 95 θέσεων εναντίον των πρακτικών της Καθολικής Εκκλησίας του Λουθήρου είναι η αρχή πλέον του κινήματος της Μεταρρύθμισης, της Θρησκευτικής Μεταρρύθμισης, του προτεσταντισμού. Το 1517 μ.Χ. ξεκινά το επόμενο σχίσμα της Εκκλησίας. Αυτή τη φορά της Καθολικής Εκκλησίας.

V7.1.4 Η Θρησκευτική Μεταρρύθμιση επεκτείνεται: Σβίγγλιος και Καλβίνος (8')

<https://youtu.be/jjyQZd3abtU>

απομαγνητοφώνηση Anna05 / αντιπαραβολή sOFIARIZOPOULOU

Ο Μαρτίνος Λούθηρος —με αυτή του την κίνηση— ήξερε ότι ρίχνει το γάντι στην Καθολική Εκκλησία, η οποία ήδη είχε ανησυχήσει βεβαίως από τις διδασκαλίες του· και το ενδιαφέρον είναι ότι την ώρα που κάνει αυτή την κίνησή του, ως φαίνεται πλέον είναι ώριμη η στιγμή. Θέλω να πω οι πρόδρομοι που αναφέραμε: ο Τζον Ουίκλιφ ας πούμε κήρυξε αυτά που κήρυξε πάνω από 100 χρόνια πριν από τον Λούθηρο —150 χρόνια πριν από τον Λούθηρο— και δεν είναι ότι δεν είχε ευήκοα ώτα, αλλά έμεινε το πράγμα σε κάποια πεπερασμένη ομάδα που τον ακολούθησε· το ίδιο και ο Γιαν Χους, το ίδιο και ο Τζιρόλαμο Σαβοναρόλα κ.λπ.

Όμως στην περίπτωση τώρα του Λουθήρου είχε —φαίνεται— ωριμάσει αυτός ο κύκλος των πραγμάτων και, αμέσως, η διδασκαλία του και οι απόψεις του διαχύθηκαν γρήγορα από στόμα σε στόμα. Έκανε μεγάλη εντύπωση. Άνθρωποι άρχισαν να το λένε ο ένας στον άλλον. Χωριά το έμαθαν. Η επόμενη πόλη. Η παρα-επόμενη πόλη. Και αυτό το κίνημα διαχύθηκε γρήγορα, λες και υπήρχε ένα ωστικό κύμα.

Το ενδιαφέρον είναι ότι —την ίδια εποχή που ο Λούθηρος διδάσκει τα όσα διδάσκει και παίρνει την απόφαση να δράσει με τον τρόπο που έδρασε— και σε άλλα δύο σημεία της Ευρώπης, δύο επίσης δυνατοί και αποφασισμένοι —και γενναίοι— στα πιστεύω τους άνθρωποι, μπαίνουν στην ίδια διαδικασία. Ο ένας είναι ο Huldreich Zwingli (ο Σβίγγλιος, έτσι τον αποδίδουμε εμείς στα ελληνικά). Ο Huldreich Zwingli ζούσε στη Ζυρίχη της Ελβετίας και εκεί αποδείχτηκε θερμότατος ηγέτης του κινήματος με παρόμοιας κατεύθυνσης σκέψεις με τον Μαρτίνο Λούθηρο, με τον οποίο δεν είναι ότι υπήρχε μεταξύ τους οργανωμένη κοινή δράση, και επίσης ο Ιωάννης Καλβίνος —ο Jean Calvin— ο οποίος είναι Γάλλος και δρα στη Γαλλία και στη γαλλόφωνη Ελβετία. Αυτοί οι τρεις άνδρες δηλαδή στην Ευρώπη μεταφέρουν —εκεί γύρω στο 1517 μ.Χ., 1518 μ.Χ., 1519 μ.Χ., 1520 μ.Χ.— τις απόψεις τους, που είναι απόψεις βαθύτατης κριτικής στην Καθολική Εκκλησία και που συγκλίνουν και οι τρεις στην ιεροσύνη όλων των πιστών — είναι πολύ σημαντικό αυτό: η ιεροσύνη όλων των πιστών. Ότι δεν χρειάζεται δηλαδή η μεσολάβηση των ιερέων για να φτάσει κανείς στη σωτηρία, αρκεί το να κινητοποιηθεί ο κάθε πιστός, να διαβάσει εκείνος τα ιερά κείμενα και να βρει τη σωτηρία του. Και με τον τρόπο αυτό αλλάζουν όλη τη δομή της σχέσης του πιστού με την Εκκλησία και τον ρόλο φυσικά της Εκκλησίας. Μεταξύ τους είχαν κάποιες διαφορές σε επιμέρους συλλήψεις, αλλά και οι τρεις συνέτειναν στην κατάργηση των εικόνων, στην κατάργηση των μοναστηριών.

Ο Σβίγγλιος μάλιστα είχε φτάσει σε σημείο να αρνείται και την ύπαρξη σταυρού μέσα στις εικόνες⁶. Ήταν άνθρωποι οι οποίοι έφεραν μεγάλη αλλαγή στα πράγματα. Ο Ιωάννης Καλβίνος ήταν δραστήριος και στη Γαλλία, αλλά κυρίως —όπως σας είπα— στην Ελβετία και μάλιστα έφτασε να διοικήσει τη Γενεύη, να διοικήσει την πόλη της Γενεύης για ένα διάστημα. Και από τους προηγούμενους, τους προδρόμους, ο Τζιρόλαμο Σαβοναρόλα είχε φτάσει να

⁶ σημ. απομαγνητοφωνητών: εκκλησίες.

διοικήσει για ένα μικρό διάστημα τη Φλωρεντία. Οι άνθρωποι αυτοί είχαν μπει μέσα στο παιχνίδι της συνολικής δράσης μέσα στην κοινωνία· και αυτό δείχνει και η συμμετοχή αυτών των τριών ανθρώπων και σε τέτοιες πλευρές της κοινωνικής ζωής.

Το ενδιαφέρον είναι ότι ο Λούθηρος ο οποίος εκτίθετο σε έναν πολύ μεγάλο κίνδυνο με αυτά που έλεγε —όπως και ο Καλβίνος και ο Σβίγγλιος— τον προστάτευσε το γεγονός ότι είχε τόσο μεγάλη αποδοχή αναλογικά με το παρελθόν. Κατά κάποιον τρόπο η λαϊκή αποδοχή των όσων έλεγαν, δημιούργησε γύρω τους μια προστασία πλήθους και έτσι η Καθολική Εκκλησία δεν ήταν εύκολο καθόλου να δράσει εναντίον τους. Στη δε περίπτωση του Λουθήρου δεν είχε μόνο την προστασία του πλήθους —θα έλεγε κανείς— αλλά και την προστασία ενός ενδιαφέροντος ηγεμόνα της περιοχής της Σαξονίας (του Φρειδερίκου της Σαξονίας), ο οποίος αποδείχτηκε μέγας προστάτης του Λουθήρου παρότι... — και εδώ είναι κανείς να αναρωτιέται για την ανθρώπινη φύση και τις σκέψεις των ανθρώπων.

Αυτός ο ηγεμόνας της Σαξονίας αποτυπώνεται, εδώ, σε μια εικόνα της εποχής με τον Λούθηρο. Ο Λούθηρος είναι εδώ, ο Φρειδερίκος της Σαξονίας —ήταν και έτσι επιβλητικός— στο κέντρο, σαν να προστατεύει τους προτεστάντες, και ο Φίλιππος Μελάγχθων — ο σπουδαίος φιλόσοφος της εποχής που ήταν και αυτός ταγμένος για μια περίοδο στη δράση της νέας απόψεως της Μεταρρύθμισης. Ο Φρειδερίκος λοιπόν αυτός της Σαξονίας, ο προστάτης του Λουθήρου —ο οποίος Λούθηρος μιλούσε με όλους τους τόνους εναντίον τον ιερών λειψάνων και των οστών και των θαυματουργών εικόνων κ.λπ.—, ανήκε στους μεγαλύτερους κατόχους θησαυρών τέτοιων ειδών, δηλαδή εικόνων θαυματουργών και ιερών οστών. Ήταν⁷ κάτοχος 17.000 θαυματουργών αντικειμένων, μεταξύ των οποίων ήταν: τμήμα της φλεγομένης βάρου του Μωυσέως, κομμάτια από την κούνια του Ιησού, κομμάτια από τις πάνες του Ιησού και φιαλίδιο με γάλα από τον μαστό της Παρθένου Μαρίας όταν θήλαζε τον Ιησού.

Επομένως, αυτή η μεταρρύθμιση που ξεκινά το 1517 μ.Χ., επηρεάζει και ανθρώπους που δεν θα περίμενε κανείς· όπως ο Φρειδερίκος της Σαξονίας, ο οποίος αργότερα πλήρωσε αυτή του την προστασία με απώλεια της πολιτικής του δύναμης — αλλά είναι με άλλη πλευρά και άλλους δρόμους.

⁷ σημ. απομαγνητοφωνητών: ήταν προστάτης του Λουθήρου παρότι...

V7.1.5 Ο ρόλος της τυπογραφίας (8')

<https://youtu.be/bx0C1YmyKcA>

απομαγνητοφώνηση Asimēnia / αντιπαραβολή sOFIARIZOPOULOU

Το κίνημα αυτό πήρε φωτιά. Πήρε φωτιά στις περιοχές κυρίως της βόρειας Γερμανίας —θα 'λεγε κανείς—, εκεί που ήταν γύρω από τον Λούθηρο, σε κάποιες περιοχές της Γαλλίας (προς τα βόρεια, προς τα δυτικά, προς τα νότια) και κυρίως στην περιοχή της Λα Ροσέλ (La Rochelle) στην Ελβετία, αλλά το *ωστικό κύμα* κινήθηκε και προς τη Σκανδιναβία. Οι βόρειες περιοχές δέχτηκαν πιο γρήγορα αυτό το [κίνημα]. Αυτό δεν σημαίνει ότι όλοι έγιναν προτεστάντες, αλλά ότι δημιουργήθηκε αμέσως ενδιαφέρον, και ομάδες άρχισαν να παρακολουθούν αυτές τις εξελίξεις, και κάποιοι να συντάσσονται, και να αρχίζουν και άλλοι να διδάσκουν τα ίδια· και οι χώρες προς τις οποίες το *ωστικό κύμα* πιο άνετα κινήθηκε ήταν προς τον βορρά (προς τη Σκανδιναβία, θα δούμε προς την Αγγλία), και στις περιοχές της βόρειας Γερμανίας άρχισαν να παρουσιάζονται περισσότεροι και περισσότερα άτομα που ενδιαφέρονταν για αυτό. Και ο ένας τα δίδασκε στον άλλον, και όλοι μαζί στο διπλανό χωριό — και αυτό δημιουργούσε βέβαια και εντάσεις, διότι πολλοί παρέμεναν κοντά στην Καθολική Εκκλησία.

Άρχισαν συγκρούσεις μεταξύ των δύο πλευρών, σταδιακά θα δούμε ότι αυτό το σχίσμα το οποίο συνέβη το 1517 μ.Χ.... Θυμίζω ότι δεν ήταν πρόθεση του Λούθηρου να αποσχιστεί από την Καθολική Εκκλησία, αλλά να μεταρρυθμιστεί η Καθολική Εκκλησία. Αλλά ήρθαν έτσι τα πράγματα, που δεν υπήρχε τέτοια περίπτωση. Και τελικά δημιουργήθηκε ένα άλλο ρεύμα και η Καθολική Εκκλησία πορεύτηκε με τις δικές της αποφάσεις και τις δικές της αλλαγές. Θα δούμε ότι έκανε αλλαγές η Καθολική Εκκλησία, αλλά όχι αυτές τις οποίες ζητούσε ο προτεσταντισμός.

Ονομάστηκε “προτεσταντισμός” (αυτή η δράση και αυτές οι απόψεις) από το ρήμα προτέστ (to protest), προτεστέ (protester), που θα πει “διαμαρτύρομαι”. Γι' αυτό και ονομάζονται με αρκετούς τρόπους αυτές οι *κοσμογονικές αλλαγές* που συνέβησαν στην Καθολική Εκκλησία —θυμίζω—, διότι το σχίσμα του 1054 μ.Χ. απέκοψε την ενιαία Εκκλησία σε Ορθόδοξη και Καθολική. Τώρα ήρθε η ώρα της Καθολικής Εκκλησίας να σπάσει στα δύο: σε προτεστάντες και σε καθολικούς. Το σχίσμα αυτό του 1517 μ.Χ. δεν αφορά την ανατολική πλευρά, η οποία επηρεάστηκε από καθόλου έως ελάχιστα από αυτά που συνέβαιναν στη δυτική Ευρώπη. Το σχίσμα λοιπόν αυτό και η νέα δυναμική πλευρά που διαμαρτύρεται ονομάζεται “κίνημα των διαμαρτυρομένων”, “κίνημα των προτεσταντών”, “κίνημα της θρησκευτικής μεταρρύθμισης”. Με τρεις τρόπους θα το δούμε μέσα στη βιβλιογραφία να αναφέρεται, περισσότερο χρησιμοποιείται ο όρος “προτεσταντισμός”.

Οι προτεστάντες δεν είναι δραστήριοι μόνο με τον λόγο, αλλά γίνονται αποτελεσματικοί στη δράση τους, καθώς γρήγορα υιοθετούν ένα μέσο το οποίο ήταν αρκετά πρόσφατο και δεν χρησιμοποιούνταν σε μεγάλη έκταση, και αυτό είναι η τυπογραφία. Η τυπογραφία, την ώρα της έκρηξης του κινήματος των διαμαρτυρόμενων (των προτεσταντών), είναι όπως είναι σήμερα σε εμάς το διαδίκτυο, ας πούμε. Ήταν αρκετά πρόσφατη η τυπογραφία. Υπήρχαν — όπως γνωρίζουμε— όταν ο Γουτεμβέργιος την εφηύρε —την επανεφηύρε, διότι η τυπογραφία είναι εφεύρεση κινεζική, σας θυμίζω, εν πάση περιπτώσει, εφηύρε— υπήρχαν

αντιδράσεις εναντίον των βιβλίων και αν πρέπει να τυπώνονται τα βιβλία και αν ο Θεός θέλει να τυπώνονται τα βιβλία και αν τα ιερά κείμενα μπορούν να τυπώνονται, υπήρχαν μεγάλες συζητήσεις. Και εξ αυτού η τυπογραφία ακόμη δεν ήταν τόσο πολύ διαδεδομένη.

Οι προτεστάντες αντιλαμβάνονται τι όπλο θα έχουν στα χέρια τους αν επωφεληθούν αυτού του νέου μέσου και είναι οι πρώτοι οι οποίοι χρησιμοποιούν την τυπογραφία για την προπαγάνδισή των απόψεών τους και για τη δημιουργία αφισών με τις οποίες να εκφράζουν, με τρόπο παραστατικό, την αντίθεσή τους στον Πάπα, στις πρακτικές του ιερατείου της Καθολικής Εκκλησίας την οποία παρουσιάζουν σαν δαιμονική, σαν Εκκλησία η οποία είναι δοσμένη στην ηδονή, στην εξαπάτηση... Και κοιτάξτε μία τέτοια αφίσα —πάρα πολύ ενδιαφέρουσα— των προτεσταντών που παρουσιάζουν την ιεραρχία της Καθολικής Εκκλησίας να είναι γύπες. Δείτε τα πόδια τους: είναι αρπακτικά, και [έχουν] κέρατα στο κεφάλι τους· κριοί, τους παρουσιάζουν συχνά σαν κριούς. Ο κριός ήταν ταυτόσημο ζώο της βίας, της ωμότητας, του ηδονισμού, και εξ αυτού πολύ συχνά στις αφίσες τους παρουσιάζονται οι καρδινάλιοι της Καθολικής Εκκλησίας και οι Πάπες να είναι κάπως σαν κριάρια.

Μία ακόμη τέτοια αφίσα, πάρα πολύ εύγλωττη και ευανάγνωστη, είναι αυτή η αφίσα [των] προτεσταντών εναντίον των καθολικών. Εδώ είναι ένα άρμα, το οποίο το σέρνει — κοιτάξτε— ένα κριάρι, και αυτό εδώ το πόδι μάς δείχνει ότι ο τροχός (αυτού που σέρνει ο κριός) δεν είναι παρά το σώμα του Πάπα. Ο ίδιος ο Πάπας· και οι Καρδινάλιοι είναι στον τροχό, δηλαδή το κριάρι σέρνει ένα βαρέλι με τις ψυχές των ανθρώπων οι οποίοι σέρνονται από την αθλιότητα της Καθολικής Εκκλησίας.

Με τούτα και με τα άλλα, η δράση των προτεσταντών εμπεδώνεται, εξαπλώνεται, και βρίσκει οπαδούς στην Ελβετία, στη Γερμανία, στη Σκανδιναβία, στη Γαλλία. Ακόμη τίποτε δεν έχει τελειώσει, τα πράγματα δεν είναι καθόλου σαφή διότι υπάρχει και η αντίδραση. Και οι Πάπες έχουν αρχίσει και εκείνοι την αντίδρασή τους, αλλά εκείνο που θα κάνει τη διαφορά είναι μία χώρα που λέγεται Αγγλία.

7.2: Αγγλία και Γαλλία σε θρησκευτική αναταραχή

V7.2.1 Δύσκολες σχέσεις: Αγγλία και Γαλλία (8')

<https://youtu.be/imDe7hvMBuQ>

απομαγνητοφώνηση MEDIALUZ / αντιπαραβολή Asimenia

Αναφερθήκαμε λοιπόν στην προηγούμενή μας ενότητα για την επέκταση του προτεσταντικού κύματος και αναφερθήκαμε και στην Αγγλία — η Αγγλία βρίσκεται βορειότερα. Αυτός ο χάρτης μάς δείχνει πολλά και πολύ παραστατικά: το κύμα ξεκίνησε εδώ στη βόρεια Γερμανία, κινήθηκε γρήγορα προς τη Δανία 1536 μ.Χ. Σας θυμίζω: 1517 μ.Χ. ξεκίνησε τη δράση του ο Μαρτίνος Λούθηρος, 1527 μ.Χ. μας δίνει στη Σουηδία, 1536 μ.Χ. μας δίνει στη Νορβηγία — γενικά αυτές οι τρεις γερμανικές χώρες, γερμανογενείς χώρες της Σκανδιναβικής Χερσονήσου θεωρούνται αρχετυπικές χώρες του προτεσταντισμού.

Και έχει σημασία αυτό για τα πράγματα. Διαδίδεται ο προτεσταντισμός και νοτιότερα στη Γερμανία· κοιτάξτε: μπαίνει και στην Αυστρία, επηρεάζει την Ελβετία, 1536 μ.Χ., και επηρεάζει και τη Γαλλία, σε δυτικά της σημεία, σε ανατολικά της σημεία, αλλά και δυτικά και νότια — είναι περιοχές ουγενότων.

Είναι χρήσιμο σε αυτό το σημείο να πούμε ότι στα γαλλικά, οι γάλλοι προτεστάντες ονομάστηκαν “ουζενό (huguenots)”, που στα ελληνικά αποδίδεται “ου-γε-νό-τος”. Και εξ αυτού έχουμε δράσεις ουγενότων και στη Γαλλία. Θα μιλήσουμε και για αυτές, αλλά πρέπει οπωσδήποτε να μετακινηθούμε σ’ αυτό για το οποίο ξεκινήσαμε, δηλαδή στην Αγγλία, μια και η μετακίνηση της Μεταρρύθμισης στην Αγγλία είχε ειδικά χαρακτηριστικά και είχε κομβικότατο ρόλο για τα πράγματα που θα ακολουθήσουν.

Η Αγγλία εκείνη τη στιγμή που γίνεται η Μεταρρύθμιση, το 1517 μ.Χ. που ξεκινά στην Βιτεμβέργη της Γερμανίας από τον Λούθηρο, δεν είναι κάποια σπουδαία χώρα της Ευρώπης. Είναι μια μέτρια χώρα, εκεί πέρα στον βορρά πάνω· η Αγγλία είναι νησί στον Ατλαντικό ωκεανό, στη Βόρεια Θάλασσα και είχε ζήσει πολλά.

Μετά το 400 μ.Χ. άλλαξαν πολλά σε αυτή τη χώρα: οι Ρωμαίοι έφυγαν διότι δεν μπορούσαν να κρατήσουν αυτές τις κτήσεις —βρίσκονταν σε διάλυση—, οι Άγγλοι και οι Σάξονες —δύο γερμανικά φύλα— μπήκαν σε μεγάλους αριθμούς μέσα σε αυτή τη χώρα και την έλεγξαν σε μεγάλο βαθμό, μπήκαν και οι Ιούτοι [Γιούτοι] —άλλο γερμανικό φύλο— και προστέθηκαν κι άλλοι Γερμανοί κάτοικοι· παλιοί κάτοικοι της Βρετανίας, Κέλτες, έφυγαν· κάποια ομάδα έφυγε από τη Βρετανία και εγκαταστάθηκε στη Βρετάνη της Γαλλίας· Βίκινγκς ήρθαν και χτύπησαν και διοίκησαν την Αγγλία για ένα διάστημα —Δανοί Βίκινγκς— και τέλος γύρω στο 1066 μ.Χ. από τον βορρά της Γαλλίας που είχαν εγκατασταθεί πάλι Δανοί Βίκινγκς (οι Νορμανδοί, γι’ αυτό και η βόρεια Γαλλία λέγεται Νορμανδία) το 1066 μ.Χ. λοιπόν πέρασαν Νορμανδοί από τη Γαλλία πάλι στην Αγγλία, ο Γουλιέλμος ο Κατακτητής και κατέκτησε την Αγγλία.

Όλα αυτά έκαναν την Αγγλία να ζει περιπέτειες και μεγάλες αλλαγές στο εσωτερικό της. Τελικά, κάποια στιγμή, όλα αυτά βρήκαν μία ισορροπία, πάλι επισφαλή. Η Αγγλία είχε ζήσει έναν πόλεμο με τη Γαλλία —μακρύτατο πόλεμο με τη Γαλλία— που ονομάζεται Εκατονταετής

Πόλεμος και τούτο διότι ακριβώς λόγω των όσων σας είπα και επειδή και στη Γαλλία υπήρχαν Γερμανοί και Νορμανδοί οι οποίοι έλεγχαν —παλαιότερα— εδάφη και πέρασαν στην Αγγλία, οι Άγγλοι θεωρούσαν ότι τμήματα της σημερινής Γαλλίας είναι αγγλικά εδάφη, είτε γιατί παλαιότερα ανήκαν σε κάποιους από τους ηγεμόνες που έφυγαν από τη Γαλλία και ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στην Αγγλία, είτε διότι έγιναν και γάμοι —και όταν γίνονταν γάμοι πολλές φορές περιοχές δίνονταν ως προίκα στον γαμπρό— και έτσι διάφορα τμήματα της Γαλλίας βρίσκονταν υπό αγγλικό έλεγχο ή οι Άγγλοι θεωρούσαν ότι ήταν υπό αγγλικό έλεγχο κι έτσι είχαμε τον περίφημο Εκατονταετή Πόλεμο, που είναι εύκολο κανείς να θυμάται πότε έγινε διότι τελείωσε το 1453 μ.Χ., το έτος της πτώσης της Κωνσταντινουπόλεως που όλοι το γνωρίζουμε, δυστυχώς.

Το 1453 μ.Χ.: δεν έχει σχέση η πτώση της Κωνσταντινουπόλεως με το τέλος του Εκατονταετούς Πολέμου, αν δηλαδή υπολογίσουμε: ξεκίνησε περίπου εκατό χρόνια πριν, και περισσότερο από εκατό χρόνια πριν, και ήταν ένας ανελέητος πόλεμος μεταξύ Άγγλων και Γάλλων, από τον οποίο πόλεμο νικήτρια αναδείχθηκε η Γαλλία και οι Άγγλοι έχασαν τα περισσότερα εδάφη τους στην ήπειρο. Τότε έδρασε και η Ιωάννα της Λωραίνης, η Ζαν ντ' Αρκ (Jeanne d' Arc), η οποία ενέπνευσε τους Γάλλους στον αγώνα τους εναντίον των Άγγλων. Έχει ενδιαφέρον αυτό: έκτοτε, μετά το 1453 μ.Χ., η Αγγλία θα δούμε ότι σταδιακά θα μπει σε φάση ανάπτυξης μεγάλης, το ίδιο και η Γαλλία. Αυτές οι δύο χώρες θα γίνουν ανταγωνιστικές χώρες και εξαιρετικά εχθρικές μεταξύ τους και θα συγκρουστούν με πολλές ευκαιρίες, και σε όλες τις επόμενες συγκρούσεις η Αγγλία θα νικήσει τους Γάλλους, αλλά το 1453 μ.Χ. είναι μια χρονολογία στην οποία η Αγγλία ηττήθηκε.

Μετά από τον πόλεμο αυτόν, τον Πόλεμο τον Εκατονταετή, στην Αγγλία συνέβη ένας βαρύτατος εμφύλιος πόλεμος μεταξύ δύο οικογενειών. Ονομάζεται ο Πόλεμος των Ρόδων, γιατί ο Οίκος των Λάνκαστερ (Lancaster) και ο Οίκος των Γιορκ (York) —που ήταν οι δύο Οίκοι που συγκρούονταν— είχαν ως έμβλημά τους, ο μιν ένας ένα λευκό τριαντάφυλλο (ρόδο), και ο άλλος ένα κόκκινο τριαντάφυλλο. Γι' αυτό και ονομάζεται ο Πόλεμος των Ρόδων. Αυτός ο εμφύλιος πόλεμος διήρκεσε από το 1455 μ.Χ. —δηλαδή δυο χρόνια μετά το τέλος του Εκατονταετούς Πολέμου η Αγγλία μπήκε σε εμφύλια διαμάχη και διήρκεσε μέχρι το 1485 μ.Χ, δηλαδή τριάντα χρόνια— και τελείωσε με γάμο μεταξύ των δύο οικογενειών.

Οι δύο οικογένειες πάντρεψαν ο ένας την κόρη του με τον γιο του άλλου και έτσι τελείωσε αυτός ο κύκλος και η Αγγλία μπήκε σε καλύτερους καιρούς με τη δυναστεία που ονομάζεται η Δυναστεία των Τυδώρ (Tudors). Γιος αυτής της ιστορίας, των δύο αυτών μελών (των Γιορκ και Λάνκαστερ) που παντρεύτηκαν είναι ο Ερρίκος Η', βασιλιάς της Αγγλίας την ώρα που γίνονται οι κοσμογονικές αλλαγές του προτεσταντισμού στην ήπειρο, δηλαδή στην Ευρώπη.

V7.2.2 Ερρίκος ο Η΄ (8΄)

<https://youtu.be/evbOvBsg8zs>

απομαγνητοφώνηση Lemonia9 / αντιπαραβολή Vagstel

Αυτός ο Ερρίκος Η΄ είναι ένας ικανός ηγεμόνας, αλλά έχει και μια προσωπική ζωή λίγο παραγμένη.

Πρέπει να πούμε, αρχικά, ότι τις εποχές που συζητούμε οι βασιλείς και οι βασίλισσες δεν είχαν δικαίωμα στο να ερωτευθούν τον σύζυγό τους. Τους επέλεγαν άλλοι ποιος θα ήταν ο σύζυγός τους, ανάλογα με τους στόχους του κράτους και τις διπλωματικές επαφές που έπρεπε να έχουν.

Έτσι, ο Ερρίκος Η΄ είχε παντρευτεί —χωρίς να επιθυμεί καθόλου να το πράξει— μία καθολική πριγκίπισσα της Αραγωνίας, από την Ισπανία βέβαια: την Αικατερίνη (η Αικατερίνη της Αραγωνίας). Η Αραγωνία ήταν μία σημαντικότερη περιοχή της Ισπανίας. Αυτή η Κατερίνα ήταν θερμότερη καθολική και του Ερρίκου Η΄ δεν του άρεσε σχεδόν καθόλου, αλλά τι να κάνει; Ήταν παντρεμένος με αυτήν την πριγκίπισσα της Ισπανίας και φυσικά είχε επιλεγεί η πριγκίπισσα αυτή γιατί ήταν ακριβώς από την Ισπανία, που η Ισπανία εκείνη την εποχή ήταν η ισχυρότερη χώρα της Ευρώπης, πάμπλουτη και δυνατή (η Ισπανία, και η Κατερίνα της Αραγωνίας). Η Κατερίνα δεν είχε μπορέσει να κάνει γιο και την κατηγορούσε ο Ερρίκος Η΄ γι' αυτό. Αντιθέτως, είχε κάνει μαζί της μία κόρη, τη Μαρία.

Τώρα, τι σημασία έχει αυτό; Έχει σημασία, διότι ο Ερρίκος Η΄ είχε στο μεταξύ ερωτευθεί μια άλλη γυναίκα, που ονομαζόταν Άννα Μπόλεϊν (Anne Boleyn) — ήταν η κυρία επί των τιμών στην Αυλή. Ήταν μια χαριτωμένη και δροσερή Αγγλίδα, η οποία μάλιστα ήταν και συνθέτης, έχουν μείνει συνθέσεις της Άννας Μπόλεϊν. Την είχε ερωτευθεί πολύ ο Ερρίκος Η΄, την ποθούσε και την ήθελε. Η Άννα Μπόλεϊν ήταν προτεστάντισσα, διότι ήδη είχε περάσει ένα ωστικό κύμα προτεσταντισμού και στην Αγγλία και η Άννα Μπόλεϊν ήταν προτεστάντισσα. Ο Ερρίκος Η΄ λοιπόν επιθυμεί διακαώς να πάρει διαζύγιο από τη γυναίκα του, την Κατερίνα της Αραγωνίας, για να παντρευτεί την Άννα Μπόλεϊν.

Τώρα εδώ είναι τα πράγματα σοβαρά, διότι στην Καθολική Εκκλησία —αυτό το γνωρίζουμε όλοι— δεν υπάρχει διαζύγιο. Η Καθολική Εκκλησία αρνείται το διαζύγιο, διότι θεωρεί ότι μία φορά έρχεται το Άγιο Πνεύμα, μία φορά γίνεται [το] Μυστήριο. Όπως ξέρετε, για πολλούς στη χριστιανική πλευρά είναι Μυστήριο ο γάμος. Το λέω αυτό, γιατί υπάρχουν ομάδες χριστιανών που δεν πιστεύουν ότι είναι Μυστήριο ο γάμος (μεταξύ των οποίων και οι προτεστάντες, οι οποίοι δεν πιστεύουν ότι είναι Μυστήριο ο γάμος), δηλαδή ότι έρχεται το Άγιο Πνεύμα την ώρα της τελετής. Η Καθολική Εκκλησία πιστεύει ότι μία φορά έρχεται το Άγιο Πνεύμα, μία φορά παντρεύεται και τέλος, και δεν δίνει διαζύγιο.

Όμως, στην περίπτωση βασιλέων και βασιλισσών, που καμιά φορά έρχονταν στον Πάπα και του απαιτούσαν και του ζητούσαν να τους δώσει διαζύγιο, εξηγώντας του ότι αν δεν πάρουν διαζύγιο θα συμβεί το τάδε κακό στη χώρα και μπορεί να γίνει ο τάδε πόλεμος και η τάδε σύγκρουση κ.λπ., οι Πάπες είχαν βρει έναν τρόπο να δίνουν διαζύγιο. Ποιος ήταν αυτός ο τρόπος, εφόσον παίρναν την απόφαση ότι θα διευκολύνουν αυτήν την κατάσταση;

[Ανέτρεχαν] στις διαδικασίες του γάμου (του αιτούντος στον Πάπα απαλλαγή από τον

σύντροφο) και έβρισκαν ότι είχε γίνει, στη διαδικασία του γάμου, κάποιο λάθος στο τυπικό. Εφόσον εντόπιζαν ένα λάθος στο τυπικό, αυτό σήμαινε ότι όταν έγινε ο γάμος δεν ήρθε το Άγιο Πνεύμα, διότι είχε γίνει λάθος στο τυπικό. Άρα ο γάμος είχε μεν γίνει, αλλά δεν είχε γίνει! Και εξ αυτού μπορούσε να απαλλαγεί ο συγκεκριμένος βασιλεύς ή βασίλισσα και να προχωρήσει σε νέο γάμο, που θα ήταν στην πραγματικότητα ο πρώτος (γιατί ο προηγούμενος είπαμε ότι είχε σφάλμα).

Ο Ερρίκος Η΄, επειδή γνώριζε ότι υπάρχει αυτό το προηγούμενο, πίεσε τον Πάπα να του δώσει διαζύγιο για να παντρευτεί —αυτός είχε στον νου του να παντρευτεί— την Άννα Μπόλεϊν. Και εξηγούσε στον Πάπα ότι ο προηγούμενος γάμος του δεν ήταν σωστός γάμος, διότι η Κατερίνα της Αραγωνίας είχε παντρευτεί, για ένα διάστημα, τον αδερφό του (που όμως πέθανε πολύ γρήγορα), που η Κατερίνα της Αραγωνίας εξηγούσε τέλος πάντων ότι δεν είχε γίνει και τίποτα μεταξύ τους. Έλεγε στον Πάπα: “μα, αφού υπάρχει αυτό το θέμα, δεν είχε γίνει καθόλου γάμος, γιατί δεν με βοηθάς σ’ αυτήν την ιστορία”;

Ο Πάπας όμως είχε βρεθεί κι αυτός στα πέντε στενά, διότι:

α. απέναντί του είχε έναν ηγεμόνα μιας όχι ισχυρής χώρας της Ευρώπης,

β. είχε απέναντί του έναν ηγεμόνα, που ήξεραν όλοι ότι ήταν μια πολύ παράφορη και δυναμική προσωπικότητα, ο οποίος ήταν και πάρα πολύ γυναικάς και επομένως ο Πάπας θα το σκέφτηκε· σου λέει: “άμα αρχίσω εγώ και του δίνω δυνατότητες, θα έχω ιστορίες με δαύτον” και το

γ. τρίτο και βαρύτερο για τον Πάπα είναι ότι η Αικατερίνη της Αραγωνίας ήταν η **Αικατερίνη της Αραγωνίας**, δηλαδή προερχόταν από την Ισπανία, που η Ισπανία είναι μια βαθιά καθολική χώρα και ο Πάπας ακουμπούσε στην Ισπανία κι η Ισπανία στον Πάπα. Επομένως, δίνοντας τη δυνατότητα στον Ερρίκο Η΄ να αφήσει την Κατερίνα της Αραγωνίας, τότε θα έβλαπτε τις σχέσεις του ο παπικός θρόνος με την Ισπανία.

Εξ αυτού, απάντησε καθέτως στον Ερρίκο Η΄, όσες φορές και αν οχλήθηκε ο Πάπας: όχι, δεν διευκολύνω αυτήν την ιστορία. Είσαι παντρεμένος με την Κατερίνα της Αραγωνίας, τέλειωσε με την Κατερίνα της Αραγωνίας.

Ο Ερρίκος Η΄ όμως, θυμωμένος, αποφασίζει να αποκόψει την Αγγλία από την Καθολική Εκκλησία, να συνταχθεί με τη Μεταρρύθμιση, αρκεί να παντρευτεί την Άννα Μπόλεϊν, όπερ και έπραξε.

Βέβαια, δεν θα ήταν μόνο αυτό (μόνο για έναν γάμο), διότι είναι προφανές ότι στον 16ο αιώνα μ.Χ. που γίνονται αυτά η Αγγλία, η οποία είναι σε άνοδο, υποβλέπει τη θέση της Ισπανίας και προφανώς και αυτό ίσως ήταν στο μυαλό —ως πολιτικού ανδρός— του Ερρίκου Η΄, δηλαδή να διαρρήξει σχέσεις με την Ισπανία.

Πάντως, για τον έναν ή τον άλλον λόγο, το 1534 μ.Χ. η Αγγλία (η Εκκλησία της Αγγλίας) αποκόπτεται από τον κορμό της Καθολικής Εκκλησίας και δημιουργείται μία νέα Εκκλησία — της Μεταρρύθμισης πλέον— που ονομάζεται Αγγλικανική Εκκλησία.

V7.2.3 Η Αγγλικανική Εκκλησία (7')

<https://youtu.be/IV3I5EZn2vk>

απομαγνητοφώνηση mariaaggeliki9 / αντιπαράβολή sOFIA rIZOPOULOU

Ο Ερρίκος ο 8ος (Ερρίκος Η΄ της Αγγλίας / Henry VIII) λοιπόν παντρεύεται την Άννα Μπόλεϊν. Αργότερα, θα την αποκεφαλίσει και θα παντρευτεί άλλη και μετά άλλη, άλλη, άλλη — δεν μας ενδιαφέρουν τόσο πολύ τα περαιτέρω. Απλώς να πούμε ότι με την Άννα Μπόλεϊν αποκτά μία κόρη, την Ελισάβετ, η οποία θα αναδειχθεί στην περίφημη Ελισάβετ Α΄, που θεωρείται η εμβληματική ηγεμόνας της Αγγλίας· αυτή που έθεσε τις βάσεις της μεγάλης Αγγλίας — που επρόκειτο να γίνει η σπουδαιότερη δύναμη του νεότερου κόσμου, αργότερα.

Ο Ερρίκος Η΄, μπαίνοντας στη Μεταρρύθμιση, δημιουργεί μια Εκκλησία που είναι αγγλική. Ονομάζεται “Αγγλικανική Εκκλησία” και υπάρχει μέχρι σήμερα· όχι απλώς υπάρχει, είναι η πιο διαχυμένη, δηλαδή είναι η Εκκλησία του προτεσταντισμού με τις περισσότερες θέσεις σε όλο τον κόσμο. Και τοποθετεί τον εαυτό του, δηλαδή την πολιτική εξουσία, ως κεφαλή της Αγγλικανικής Εκκλησίας· και ως θρησκευτική κεφαλή της Αγγλικανικής Εκκλησίας τοποθετείται ο Αρχιεπίσκοπος του Καντέρμπουρι (Canterbury). Μέχρι σήμερα έτσι είναι: η Αγγλικανική Εκκλησία έχει κεφαλή της τον/την εκάστοτε βασιλιά/βασιλίσα της Αγγλίας και θρησκευτική κεφαλή τον Αρχιεπίσκοπο του Καντέρμπουρι.

Αμέσως κάνει κινήσεις — χαρακτηριστικές κινήσεις της Μεταρρύθμισης: κλείνει σε όλη την επικράτειά του τα μοναστήρια. Όχι απλώς κλείνει τα μοναστήρια τελείως, αλλά παίρνει από τα μοναστήρια ό,τι ήταν τιμαλφές ή άξιο λόγου και μπορούσε να εκποιηθεί, ακόμη και τις οροφές των μοναστηριών άμα ήταν από χαλκό κ.λπ. και δημεύει όλη την περιουσία της Εκκλησίας, την οποία και εκποιεί πουλώντας την. Την τεμαχίζει σε διάφορου μεγέθους γαίες και τις πουλά σε άτομα που μπορούσαν να τις αγοράσουν, είτε ήταν ευγενείς, είτε ήταν έμποροι, είτε ήταν άνθρωποι της μεσαίας τάξεως. Εξ αυτού αποκτά λαϊκή υποστήριξη σε αυτό που κάνει. Βέβαια, υπάρχουν πάντα και καθολικοί οι οποίοι είναι έξαλλοι με τα τεκταινόμενα, και αντιδρούν, και έρχονται σε συγκρούσεις με τους προτεστάντες.

Εν πάση περιπτώσει όμως, στην Αγγλία το νερό μπήκε στ’ αυλάκι. Ο Ερρίκος Η΄ συνεχίζει μέχρι τον θάνατό του σ’ αυτή τη γραμμή. Η Αγγλία γίνεται επισήμως τμήμα της Μεταρρύθμισης του 1534 μ.Χ. Η Αγγλικανική Εκκλησία δεν είναι τυπική Εκκλησία της Μεταρρύθμισης, διότι έχει και κάποια στοιχεία από το παλιό της σχήμα, όμως ανήκει στη Μεταρρύθμιση.

Η διάδοχος κατάσταση του Ερρίκου Η΄ δεν ήταν καθόλου σαφής, διότι ανεβαίνει στον θρόνο η κόρη του, Μαρία, από τον γάμο του με την Κατερίνα της Αραγωνίας. Η Μαρία ήταν φανατική καθολική και εξαιρετικά εχθρική απέναντι στους προτεστάντες, διότι αυτοί είχαν βλάψει και τη μάνα της (και είχε ζήσει το δράμα της μητέρας της, η οποία απομονώθηκε σε κάστρο, μακριά από το Λονδίνο, μετά τα όσα συνέβησαν). Αλλά η Μαρία πέθανε σχετικά σύντομα από βαρύτατη ασθένεια και έτσι στον θρόνο της Αγγλίας ανέβηκε η Ελισάβετ, η κόρη την οποία είχε αποκτήσει ο Ερρίκος Η΄ με την Άννα Μπόλεϊν.

Η Ελισάβετ είναι προτεστάντισσα, διότι είναι κόρη δύο προτεστάντων: του Ερρίκου Η΄ και της Άννας Μπόλεϊν. Ήταν μία ικανότατη ηγεμόνας· και αυτή στην ουσία έπαιξε κεντρικό ρόλο για να προχωρήσει η Αγγλία σε όλα τα ζητήματα: πολιτικά, οικονομικά, διπλωματικά,

αλλά και θρησκευτικά. Ήταν μία ηγεμόνας η οποία είχε την αίσθηση του μέτρου στα πράγματα· προήγαγε τον προτεσταντισμό μέσα στη χώρα, αλλά δεν ήταν εχθρική, επιθετική, στους καθολικούς. Ήταν, όμως, επιθετική στους καθολικούς όταν αποδεικνύονταν ότι είναι σε συνεργασία με την Ισπανία. Γιατί το λέω αυτό; Διότι η καθολική Ισπανία ήταν γνωστό ότι είχε πράκτορες μέσα στην Αγγλία και χρησιμοποιούσε καθολικούς Άγγλους ως πράκτορες, για να υπονομεύσει την Αγγλία, η οποία ήταν ανερχόμενη δύναμη, γι' αυτό και οι προτεστάντες Άγγλοι κατηγορούσαν τους καθολικούς Άγγλους ότι είναι πράκτορες της Ισπανίας. Αυτό έφερνε βιαιότητες και, όχι λίγοι, καθολικοί καίγονταν στην πυρά. Αλλά, γενικά, η Ελισάβετ προτιμούσε να είναι προσεχτική σε αυτό το ζήτημα, για να μην προκαλεί το αρνητικό αίσθημα, ακόμη περισσότερο, των καθολικών. Αλλά αν κάποιος καθολικός Άγγλος αποδεικνύονταν ότι είναι πράκτορας και συνεργάτης των Ισπανών, εκεί ήταν σύμφωνη στο να είναι σκληρή η τιμωρία του.

Πάντως, η Αγγλία θα κονταρομαχεί με τον καθολικισμό. Σε κανένα κράτος τα πράγματα δεν έγιναν απλά, δηλαδή η μετάβαση στον προτεσταντισμό και οι χώρες που έγιναν προτεσταντικές, με εξαίρεση τις Σκανδιναβικές χώρες —Δανία, Νορβηγία και Σουηδία— που εκεί τα πράγματα ήταν ομαλότερα — όχι ομαλά! Στην Αγγλία, και μετέπειτα, κάποιοι εκ των μετέπειτα ηγεμόνων έδειξαν τάσεις αλλαγής και κλίσης προς τον καθολικισμό, αλλά γενικά η Αγγλία πορεύθηκε στην κατεύθυνση του προτεσταντισμού, κρατήθηκε στην κατεύθυνση του προτεσταντισμού, και όχι μόνο κρατήθηκε σε αυτήν, αλλά έγινε η χώρα η οποία διέδωσε τον προτεσταντισμό σε ολόκληρο τον κόσμο.

V7.2.4 Η τύχη των Ουγενότων (12')

<https://youtu.be/2szyOywKea4>

απομαγνητοφώνηση *aspi* / αντιπαραβολή *sOFIA rIZOPOULOU*

Αναφερθήκαμε στην επέκταση του προτεσταντισμού και στο γεγονός ότι η επέκτασή του έφερε αναστάτωση. Σ' αυτό το σημείο είναι χρήσιμο να τονίσουμε ότι το πρώτο σχίσμα δεν είχε αίμα. Όταν έγινε το σχίσμα του 1054 μ.Χ., δεν υπήρξε αίμα· υπήρξε ένταση, υπήρξε ανταλλαγή σκληρών εκφράσεων από τη μια και από την άλλη πλευρά, ανταλλαγή επιθετικών κειμένων, αλλά δεν υπήρχε αίμα.

Στο δεύτερο μεγάλο σχίσμα της Χριστιανοσύνης, του 1517 μ.Χ., υπήρξε πολύ αίμα. Εξαρχής η ένταση μεταξύ καθολικών και προτεσταντών, στο μικρό επίπεδο, στις γειτονιές, στις συνοικίες, στα χωριά, στις πόλεις, ήταν μεγάλη και σε κάποιες χώρες πήρε πολύ μεγάλες διαστάσεις. Σε άλλες, αυτές οι εντάσεις και οι βιαιότητες παρέμειναν σε κάπως ελεγχόμενο επίπεδο, παραδείγματος χάριν στις χώρες τις σκανδιναβικές, του βορρά, στις οποίες ο προτεσταντισμός επεκτάθηκε σχετικά ομαλά, τα πράγματα δεν ήταν τόσο βαριά· το ίδιο και στην Αγγλία —που είπαμε σε προηγούμενή μας ενότητα— υπήρχε βιαιότητα, αλλά δεν έγινε πόλεμος. Στην Αγγλία, βέβαια —το αναφέραμε—, υπήρχε μία κατάσταση επαμφοτερίζουσα για αρκετά διαστήματα. Παρότι οι βασιλείς είχαν γίνει καθολικοί, κάθε τόσο υπήρχε μια περίπτωση εμπλοκής των πραγμάτων. Σας θυμίζω ότι οι Στιούαρτ (Stewart) της Σκωτίας παρέμεναν καθολικοί εξού και ο αποκεφαλισμός της Μαρίας Στιούαρτ⁸ κι αυτό έπαιζε ρόλο και στα πολιτικά και στα θρησκευτικά πράγματα της Αγγλίας, αλλά γενικά η Αγγλία το πορεύτηκε ωριμάζοντας προς τον προτεσταντισμό της, χωρίς να μπει σε εμφύλιο πόλεμο.

Δύο χώρες κήκαν κυριολεκτικά από τη σύγκρουση αυτή, πνίγηκαν στο αίμα: η μία είναι η Γαλλία και η άλλη είναι η Γερμανία.

Στη Γαλλία συνέβηκε το εξής: κάποιες περιοχές της Γαλλίας απέκτησαν έναν καλό αριθμό ουγενότων. Εκεί —βλέπουμε εδώ στον χάρτη, τις περιοχές στις οποίες οι ουγενότοι ήταν πλειοψηφία— η βάση των ουγενότων βρισκόταν κυρίως στις περιοχές κοντά στο Πουατιέ (Poitiers) και έδρα τους θεωρούνταν μία πόλη που λέγεται Λα Ροσέλ (La Rochelle) και βρίσκεται ακριβώς στο σημείο αυτό — προς τον Ατλαντικό ωκεανό. Επίσης, οι νοτιότερες περιοχές και οι νοτιοανατολικές περιοχές ήταν προτεσταντικές. Το μεγαλύτερο κομμάτι της Γαλλίας —αυτό που βλέπουμε εδώ με χρώμα κιτρινίζον— ήταν καθολικοί. Ένα άλλο δε μεγάλο κομμάτι της Γαλλίας παρέμενε ουδέτερο.

Αυτές οι συγκρούσεις που είπαμε ως αυτονόητες (όταν άρχισε αυτή η ιστορία μετά το 1517 μ.Χ. του Λουθήρου —1520 μ.Χ., 1530 μ.Χ.—, στη Γαλλία αυξάνεται ο αριθμός των ουγενότων, αυξάνονται οι συγκρούσεις) δεν έχουν πάρει τον χαρακτήρα του πολέμου, αλλά στη δεκαετία του 1560 μ.Χ. πλέον παίρνουν τον χαρακτήρα του πολέμου. Γίνονται πια κανονικές μάχες μεταξύ προτεσταντών και καθολικών, και το ενδιαφέρον είναι ότι επίσημα πρόσωπα της Γαλλίας, άλλα συντάσσονται με τον προτεσταντισμό, άλλα με τον καθολικισμό

⁸ Η καθολική Μαρία Στιούαρτ της Σκωτίας εκτελέστηκε δι' αποκεφαλισμού από την προτεστάντισσα Ελισάβετ Α', το 1587 μ.Χ.

και επομένως οι συγκρούσεις είναι περισσότερο συντεταγμένες και επικίνδυνες. Κάποιες φορές η βία παίρνει τεράστιες διαστάσεις. Έχει μείνει στην ιστορία η Νύχτα του Αγίου Βαρθολομαίου το 1572 μ.Χ., όταν υπήρξε μια μεγάλη επίθεση εναντίον των προτεσταντών και υπήρξε εκτεταμένη σφαγή προτεσταντών στη Γαλλία. Η δε βία συνεχίστηκε, δεν ήταν συνεχής, υπήρχαν κοπώσεις, υπήρχαν ανανεώσεις, σε τοπικό επίπεδο παρέμενε η βία· το να καίγονται στην πλατεία του χωριού, ζωντανές, οικογένειες προτεσταντών ή καθολικών — ανάλογα με την περιοχή— ήταν μέσα στις κανονικότητες.

Η Γαλλία για περίπου εκατό χρόνια έζησε πολύ βαριές ιστορίες. Κατά κύριο λόγο τα πρώτα σαράντα χρόνια ήταν τα δυσκολότερα. Όταν το 1598 μ.Χ. εκδόθηκε στη Γαλλία το Διάταγμα της Νάντης —η Ναντ (Nantes) είναι μια πόλη της Γαλλίας—, εκεί συμφωνήθηκε ότι μπορούν να συνυπάρχουν προτεστάντες και καθολικοί ούτως ώστε να πάψει η αιματοχυσία στη χώρα. Ωστόσο, καθώς μπήκε ο επόμενος αιώνας, δηλαδή μετά το 1600 μ.Χ., οι τοπικές βιαιότητες δεν σταμάτησαν και αυτό έφερε μία αναζωπύρωση του πολέμου στη δεκαετία του 1620 μ.Χ. Τότε —μεταξύ του 1621 μ.Χ. και του 1629 μ.Χ.— υπήρξε ξανά κύκλος πολέμου, ο οποίος τελείωσε σχεδόν το 1628 μ.Χ. με την μεγάλη ήττα των προτεσταντών στη Λα Ροσέλ, δηλαδή στην έδρα τους. Μετά από αυτή την ήττα δεν είχαν πια δυνάμεις οι ουγενότοι, προσπάθησαν για ένα ακόμη διάστημα να κρατήσουν τις θέσεις τους, αλλά τελικά το 1629 μ.Χ. είχαν πλέον ηττηθεί.

Έτσι, θα έλεγε κανείς ότι το 1629 μ.Χ. έληξε ο κύκλος του κακού στη χώρα αυτή. Όμως (για έναν λόγο που μέχρι σήμερα συζητάται, γιατί συνέβη αυτό) το 1685 μ.Χ. ο βασιλιάς της Γαλλίας —ο Λουδοβίκος ΙΔ΄— απεφάσισε να ανακαλέσει το Διάταγμα της Νάντης του 1598 μ.Χ. και να επιβάλει —επί ποινή θανάτου— σε όλους τους ουγενότους της Γαλλίας να εγκαταλείψουν τη χώρα. Έτσι, το 1685 μ.Χ., ένας απροσδιόριστος αριθμός, ορισμένων εκατοντάδων χιλιάδων τουλάχιστον Γάλλων, εγκατέλειψε τη χώρα του σε δεινές συνθήκες για να κινηθεί προς ασφαλέστερες περιοχές. Και οι περιοχές προς τις οποίες κινήθηκαν οι Γάλλοι ουγενότοι ήταν κατά κανόνα αυτές που θεωρούνταν ασφαλέστερες. Παραδείγματος χάριν: αν εσείς κι εγώ ήμασταν ουγενότοι Γάλλοι το 1685 μ.Χ., προς τα που θα μπορούσαμε να κινηθούμε;

Μια περιοχή ασφαλείας για τους ουγενότους θα ήταν η Αγγλία. Γιατί; Γιατί η Αγγλία είχε δεχθεί τον προτεσταντισμό, είναι κοντά στη Γαλλία, στις βόρειες τουλάχιστον περιοχές της Γαλλίας. Ένας ουγενότος του βορρά της Γαλλίας θα επέλεγε να σωθεί στην Αγγλία. Άλλη χώρα ασφαλείας —σχετικής ασφαλείας, γιατί όλα ήταν στον αέρα— μπορούσε να ήταν η Ολλανδία, γιατί και εκεί ο προτεσταντισμός είχε σταθεροποιηθεί αρκετά γρήγορα⁹. Άλλη χώρα διαφυγής ήταν η βόρεια Γερμανία, διότι από εκεί, βέβαια, ξεκίνησε το κίνημα του προτεσταντισμού και στη βόρεια Γερμανία υπήρχαν πολλοί προτεστάντες, έτσι μπορούσε να αισθανθεί κανείς ασφαλέστερος. Έτσι, οι Γάλλοι ουγενότοι κινήθηκαν κατά κύριο λόγο προς αυτές τις περιοχές, και άλλη μία χώρα προς την οποία μπορούσαν να κινηθούν —κυρίως οι Γάλλοι ουγενότοι του νότου— που ήταν πιο κοντά τους, ήταν η χώρα της Ελβετίας, διότι στην Ελβετία: πρώτον τα δυτικά τμήματα της Ελβετίας, το πολύ μικρότερο κομμάτι βέβαια της Ελβετίας ήταν γαλλόφωνο και έτσι οι Γάλλοι εκεί μπορούσαν να βρουν καλό τρόπο εγκατάστασης. Θυμίζω ότι το μεγαλύτερο τμήμα της Ελβετίας, περίπου το 80% της Ελβετίας

⁹ Η διάδοση του προτεσταντισμού στην Ολλανδία ήταν περίπλοκο γεγονός καθώς συνδυάστηκε με πόλεμο ανεξαρτησίας των Ολλανδών κατά της καθολικής Ισπανίας.

είναι γερμανόφωνο, στην ουσία η Ελβετία είναι μια γερμανική χώρα. Αλλά η Ελβετία ολόκληρη είχε μπει στο κίνημα του προτεσταντισμού από τις πρώτες χώρες, επομένως ήταν μια χώρα ασφαλείας.

Αυτή η απομάκρυνση των Γάλλων ουγενότων το 1685 μ.Χ. οπωσδήποτε έβλαψε τη Γαλλία, γιατί χάθηκε από το δυναμικό αυτής της χώρας ένα ποσοστό ανθρώπων με ικανότητες και με δεξιότητες και τούτο διότι —η απώλεια κάθε ανθρώπου είναι σοβαρή, αλλά— στην περίπτωση μας το κίνημα του προτεσταντισμού γενικά έγινε δεκτό θερμά από μεσαία στρώματα σε πολλές από αυτές τις χώρες (τεχνίτες των πόλεων, μικροβιοτέχνες...) και τούτο έκανε τη Γαλλία να χάσει στελέχη της καθημερινής της ζωής και των επιδόσεων. Παραδείγματος χάριν: η Γαλλία έχασε ένα μεγάλο κομμάτι των ωρολογοποιών της, διότι πολλές από τις συντεχνίες της είχαν μεγάλο αριθμό προτεσταντών, και έτσι η Ελβετία, ας πούμε, επωφελήθηκε από τους καλούς και πολλούς ωρολογοποιούς, Γάλλους, που ήρθαν και προστέθηκαν στο δυναμικό της εκεί. Με έναν τρόπο εντυπωσιακό κάποιοι Γάλλοι ουγενότοι προσπάθησαν να βρουν καταφύγιο και στη νότια άκρη της Αφρικής, διότι εκεί ήταν εγκατεστημένοι Ολλανδοί έμποροι και έτσι σπάρθηκαν σε πολλά σημεία της Γης. Πάντως, αυτός ο κύκλος του μίσους και της βίας στη Γαλλία, σημάδεψε τη χώρα αυτή. Η Γαλλία μετά από αυτό έγινε μια καθαρά καθολική χώρα. Ο βασιλιάς Λουδοβίκος ΙΔ΄ ονόμαζε τον εαυτό του *le rois le plus Chrétien* —δηλαδή ο πιο χριστιανός βασιλιάς— και η Γαλλία θεωρούσε τον εαυτό της προσάτη των καθολικών του κόσμου. Έτσι στην περίπτωση της Γαλλίας το πράγμα ξεκαθάρισε ολότελα: το 1685 μ.Χ. η Γαλλία είναι **μία** καθολική χώρα. Αργότερα χαλάρωσαν οι διατάξεις της μη συνύπαρξης προτεσταντών και καθολικών, αλλά ποτέ η Γαλλία πια δεν απέκτησε κάποιο αξιόλογο προτεσταντικό πληθυσμό· είχε πλέον ξεκαθαρίσει το τοπίο.

7.3: Μεταρρύθμιση, Αντιμεταρρύθμιση, Ουνία

V7.3.1 Ο γερμανικός εμφύλιος θρησκευτικός πόλεμος (14΄)

<https://youtu.be/CRoY5Myfe4>

απομαγνητοφώνηση *Evaggelia5* / αντιπαραβολή *Asimenia*

Η δεύτερη χώρα στην οποία τα πράγματα ήταν βίαια και κορυφώθηκαν σε πόλεμο — κανονικό πόλεμο— μεταξύ προτεσταντών και καθολικών, είναι η χώρα της γέννησης αυτού του κινήματος, του προτεσταντισμού, η Γερμανία η ίδια.

Η Γερμανία την εποχή που συζητούμε δεν είναι η Γερμανία του Καρλομάγνου. Έχει κυλήσει ο χρόνος, και στην ουσία είναι κατανεμημένη σε πολλά μικρά κράτη, με τοπικούς ηγεμόνες — υπάρχει κάποιος εξ αυτών που είναι ο ισχυρότερος. Τα βόρεια κράτη της Γερμανικής Αυτοκρατορίας είναι πιο ανοιχτά στο νέο κίνημα —και το δείχνει και ο χάρτης εδώ—, ενώ αντιθέτως στα νοτιότερα τμήματα της Γερμανικής Αυτοκρατορίας οι καθολικοί παραμένουν. Όσο πηγαίνουμε νοτιότερα, τόσο η αναλογία προτεσταντών προς καθολικούς αλλάζει, και σε κάποιες περιοχές γερμανικές οι καθολικοί παρέμειναν σταθεροί και δεν μετακινήθηκαν προς τη νέα άποψη.

Στη Γερμανία, μετά την εκδήλωση των πραγμάτων και τις εντάσεις που πραγματοποιήθηκαν, το 1555 μ.Χ. ο Κάρολος Ε΄, αυτοκράτορας της Γερμανίας, στην Αυγούστα (Augsburg), μία πόλη της Γερμανίας, κατέληξε σε ένα διάταγμα το οποίο είχε τη μεσαιωνική θα έλεγε κανείς αντίληψη “*cuius regio, eius religio*”, όπως λένε οι Λατίνοι, δηλαδή: εκείνου που είναι η διοίκηση, εκείνου είναι και το θρήσκευμα. Δηλαδή τι ήθελε με αυτό να πει αυτό το διάταγμα: σε όποια περιοχή της Γερμανίας ο ηγεμόνας είναι προτεστάντης, τότε και οι υπόλοιποι θα είναι προτεστάντες — αλλιώς καθολικοί. Αυτή η ρύθμιση δεν ήταν τόσο προχωρημένη. Ας πούμε το διάταγμα της Νάντης του 1598 μ.Χ. στη Γαλλία ήταν πολύ περισσότερο θα έλεγε κανείς φωτισμένο και πιο ευέλικτο και ήταν πολύ πιο πολιτικό.

Εκ των πραγμάτων, λοιπόν, η βία στη Γερμανία συνεχιζόταν —σε διάφορα κράτη πιο πολύ, σε άλλα λιγότερο— και το αποκορύφωμα ήταν η μεγάλη σύγκρουση των Γερμανών μεταξύ τους το 1618 μ.Χ. Δηλαδή, 100 σχεδόν χρόνια μετά την έκρηξη της Μεταρρύθμισης, η χώρα στην οποία ξεκίνησε αυτό το μεγάλο βήμα του χριστιανισμού βρέθηκε χωρισμένη αμείλικτα σε δύο στρατόπεδα, σε έναν εξοντωτικό πόλεμο μεταξύ των Γερμανών προτεσταντών και των Γερμανών καθολικών. Το ενδιαφέρον με αυτό τον πόλεμο...

Ονομάζεται “Τριακονταετής” αυτός ο πόλεμος, διήρκησε από το 1618 έως το 1648 μ.Χ., τριάντα χρόνια. (Δεν είναι ο Τριακονταετής της αρχαίας Ελλάδος, είναι ο Τριακονταετής ευρωπαϊκός πόλεμος). Ένας πόλεμος ο οποίος, ενώ ήταν πόλεμος εμφύλιος μεταξύ Γερμανών, εξελίχτηκε στον πρώτο πανευρωπαϊκό πόλεμο της Ιστορίας. Διότι προς ενίσχυση των προτεσταντών Γερμανών έσπευσαν προτεσταντικά κράτη (ας πούμε σκανδιναβικά κράτη), και αντιστοίχως προς ενίσχυση των Γερμανών καθολικών, καθολικά κράτη. Όχι σε τόσο καθαρή διαίρεση, αλλά κατά κανόνα έτσι: προτεστάντες βοηθούν προτεστάντες και καθολικοί βοηθούν καθολικούς. Έτσι, συγκρούστηκε στο έδαφος της Γερμανίας σχεδόν ολόκληρη η δυτική Ευρώπη, σε αυτά τα τριάντα χρόνια.

Ήταν ένας πόλεμος μέχρι εσχάτων. Υπολογίζεται ότι μόνο από πλευράς στρατιωτών, σε αυτό τον πόλεμο υπήρχαν 1 εκατομμύριο θύματα, που είναι πάρα πολύ μεγάλος αριθμός, αν σκεφτεί κανείς το γεγονός ότι τότε η δημογραφική εικόνα των πληθυσμών ήταν τελείως διαφορετική από αυτή που έχουμε τα νεότερα χρόνια· δηλαδή 1 εκατομμύρια “τοτινό¹⁰” είναι σαν σήμερα 10 εκατομμύρια. Εν πάση περιπτώσει, εκτός από το 1 εκατομμύριο στρατιώτες, στη Γερμανία ένας απροσδιόριστος αριθμός χωρικών, απλών ανθρώπων, επίσης βρέθηκε να χάνει τη ζωή του. Σας δείχνω εδώ μία αποτύπωση των αγριστήτων αυτού του Τριακονταετούς Πολέμου, με τα περίφημα “στολισμένα δέντρα”, όπως λέγονταν. Δηλαδή, ολόκληρα χωριά ή ολόκληρες ομάδες καθολικών ή προτεσταντών βρίσκονταν να κρεμιούνται σε κλαδιά δέντρων. Εκτός από τους νεκρούς που έφερνε ο ίδιος ο τακτικός πόλεμος, υπήρχε και ο άτακτος πόλεμος και η βία σε τοπικό επίπεδο. Η Γερμανία για τριάντα χρόνια έζησε πραγματικά μια κόλαση, και βέβαια όσες χώρες συμμετείχαν επίσης οι στρατιώτες τους.

Και τελικά, το 1648 μ.Χ. αυτός ο τρομερός κύκλος πολέμου στην Ευρώπη έληξε με τη Συνθήκη της Βεστφαλίας. Το 1648 μ.Χ., πάλι σε μία πόλη της βόρειας Γερμανίας, υπογράφηκε η συνθήκη αυτή, μια εξαιρετικά περίπλοκη συνθήκη, διότι σε αυτή μετέσχαν 194 πλευρές. Για να ολοκληρωθεί ο κύκλος της συνθήκης αυτής, υπήρξαν 11 διαφορετικές υποσυνθήκες για να ρυθμίσουν επιμέρους ζητήματα. Χονδρικά, με τη Συνθήκη της Βεστφαλίας το πράγμα ως προς το καθολικός-προτεστάντης, όσον αφορά τη Γερμανία, έληξε ισόπαλο. Δηλαδή, όποιος είναι προτεστάντης ας είναι προτεστάντης, όποιος είναι καθολικός ας είναι καθολικός. Από αυτή την πλευρά, χρειάστηκε τόσο πολύ αίμα για να καταλήξει —θα ’λεγε κανείς σήμερα, με σημερινή ίσως οπτική— σε κάτι αυτόνοτο.

Πάντως η Συνθήκη της Βεστφαλίας δεν αφορούσε μόνο πλέον το θέμα των προτεσταντών και καθολικών Γερμανών, αλλά προέβλεπε και πολλές άλλες ρυθμίσεις, διότι τα κράτη τα οποία ενεπλάκησαν στον πόλεμο αυτό, τον εμφύλιο της Γερμανίας, επιθυμούσαν να αποσπάσουν εδάφη προς όφελός τους από τα εδάφη της Γερμανίας. Δηλαδή η Γερμανία ήταν η ηττημένη από αυτό τον εμφύλιο πόλεμο¹¹. Η Γαλλία, ας πούμε, έβαλε πόδι στην Αλσατία και τη Λορένη, η Σουηδία διεκδίκησε και πήρε εδάφη του βορρά της Γερμανίας.

Εν πάση περιπτώσει, το 1648 μ.Χ. ήταν μια κομβική χρονιά για την ευρωπαϊκή ιστορία. Βρισκόμαστε στον 17ο αιώνα μ.Χ. πλέον, και η Ευρώπη έχει κάνει έναν κύκλο μεγάλων ζυμώσεων, θρησκευτικών, κοινωνικών, πολιτικών· διότι όλα αυτά που συμβαίνουν αυτά τα εκατό χρόνια της Θρησκευτικής Μεταρρύθμισης δεν είναι μόνο θρησκευτικά, θα δούμε σε άλλες ενότητες ότι είναι βαθιά πολιτικά, άλλαξαν το κλίμα της Ευρώπης ολόκληρης. Και έτσι, το 1648 μ.Χ. γίνονται διάφορες επιμέρους ρυθμίσεις κρατών:

Η Γερμανία ξαναγλείφει τις πληγές της, με εξελίξεις που σιγά σιγά θα τη χαρακτηρίσουν. Δηλαδή, ο νότος της Γερμανίας θα είναι καθολικός. Όπως και μέχρι σήμερα, η Γερμανία στον νότο της, στη Βαυαρία ας πούμε, οι Βαυαροί είναι καθολικοί. Σας θυμίζω ότι ένας από τους τελευταίους Πάπες, αυτός που παραιτήθηκε πρόσφατα γιατί ήταν υπέργηρος και η υγεία του δεν ήταν καλή, ήταν γερμανικής καταγωγής, απ’ τη Βαυαρία. Δεν είναι

¹⁰ σημ. απομαγνητοφωνητών: εκείνη την εποχή.

¹¹ Η Συνθήκη της Βεστφαλίας συνιστά τομή γιατί πρώτη φορά υπήρξε τόσο ευρεία σύσκεψη ειρήνης. Με αυτήν, πρωτοεισήχθη η έννοια του Διεθνούς Δικαίου.

τυχαίο, διότι η νότια Γερμανία έχει σταθερή αναγωγή στον καθολικισμό.

Αυτός ο Τριακονταετής Πόλεμος επίσης έπαιξε ρόλο σε σχέση με την αποκοπή της Αυστρίας από τον υπόλοιπο κορμό των Γερμανών. Οι Αυστριακοί είναι Γερμανοί βεβαίως, δεν τους χωρίζει κάτι από τους υπόλοιπους Γερμανούς, αλλά στην περίπτωση της Αυστρίας, η οποία είχε και δικιά της δυναστεία, τη δυναστεία των Habsburg (Αψβούργων), όταν γίνονται αυτές οι εξελίξεις, ενώ στον βορρά κυριαρχεί η δυναστεία των Hohenzollern (Χοεντσόλερν), εν πάση περιπτώσει η Αυστρία καταλήγει στο να είναι μια καθαρά καθολική χώρα, μάλιστα εχθρική στον προτεσταντισμό, με αποτέλεσμα και σήμερα το χαρακτηριστικό της Αυστρίας —παρότι είναι μια χώρα γερμανικής προελεύσεως— είναι να είναι κατά κύριο λόγο καθολική χώρα. Και όλα αυτά έχουν την αρχή τους στις πραγματικότητες του εμφυλίου πολέμου και στις ρυθμίσεις του Τριακονταετούς Πολέμου, της περίφημης Συνθήκης της Βεστφαλίας.

Σε αυτή τη Συνθήκη της Βεστφαλίας επίσης μπήκε και η επίσημη σφραγίδα στην ανεξαρτησία δύο χωρών, σημαντικών για την Ευρώπη:

Η μία είναι η Ελβετία. Η Ελβετία είναι ένα μικρό θαύμα της Ευρώπης, που από το 1291 μ.Χ. η Ελβετία είναι μία χώρα ομοσπονδιακή, οργανωμένη σε καντόνια, με αυτή την ιδιότυπη δημοκρατία που έχει επιλέξει από εκατονταετίες, εκεί στην καρδιά της Ευρώπης, πάνω στις Άλπεις.

Και η άλλη χώρα της οποίας επικυρώθηκε η ανεξαρτησία είναι η Ολλανδία. Μια χώρα θαυμαστή, η οποία στη διάρκεια αυτών των εμφυλίων πολέμων και του Τριακονταετούς Πολέμου, παρότι αυτό το κομμάτι που σήμερα είναι Ολλανδία (το βόρειο κομμάτι της) είχε εισπράξει γρήγορα τον προτεσταντισμό, οι νότιες επαρχίες της βρίσκονταν υπό ισπανικό έλεγχο, και γι' αυτό η Ολλανδία χρειάστηκε —μέσα στον πόλεμο αυτό, μέσα δηλαδή στη σύγκρουση μεταξύ καθολικών και προτεσταντών— να δώσει μάχη εναντίον της Ισπανίας. Γι' αυτό και οι Φλαμανδοί ας πούμε, οι οποίοι είναι σήμερα οι βόρειοι Βέλγοι —που είναι στην ουσία Ολλανδοί— είναι καθολικοί. Γιατί; Γιατί αυτά τα εδάφη ανήκαν στη δικαιοδοσία της Ισπανικής Αυτοκρατορίας, και μέσα σ' αυτές τις συγκρούσεις οι Ολλανδοί έδωσαν μάχες εναντίον των Ισπανών, σε έναν αγώνα γεμάτο ηρωισμό και αυταπάρνηση, που διήρκησε από τη δεκαετία του 1570 μ.Χ. μέχρι πρακτικά το 1648 μ.Χ., που αναγνωρίστηκε η ανεξαρτησία της Ολλανδίας. Και έτσι, αυτά τα χρόνια ήταν καθοριστικά για τη δημιουργία μιας από τις σημαντικότερες χώρες της Ευρώπης, όπως είναι αυτή η μικρή Ολλανδία.

*

V7.3.2 Η Ουνία (13')

<https://youtu.be/ksq4W7YZoBc>

απομαγνητοφώνηση Ολνία / αντιπαραβολή Asimēnia

Αναφερθήκαμε στις μεγάλες αναστατώσεις και αλλαγές που έφερε ο Πόλεμος ο Τριακονταετής, αλλά και όχι μόνο. Για πάνω από 100 χρόνια, χοντρικά από τον καιρό που ωρίμασε η διάχυση του προτεσταντισμού — το 1517 μ.Χ. ξεκίνησε, αλλά εκεί στο 1540-1550 μ.Χ. ήδη είχε φανεί η έκτασή του και οι συγκρούσεις και όλα τα συναφή προβλήματα. Τώρα, 100 χρόνια μετά, μοιάζει τα πράγματα να έχουν μπει σε μια ροή, εκεί στο 1650 μ.Χ. δηλαδή, στο 1660 μ.Χ. Το 1648 μ.Χ. τελείωσε ο Τριακονταετής Πόλεμος, αλλά και πάλι τα ξέφτια του πήγαιναν δώθε και κείθε, γιατί η Συνθήκη της Βεσφαλίας πήρε πολύ μεγάλες αποφάσεις — όπως είπαμε στο προηγούμενό μας μάθημα. Αποφάσεις οι οποίες αφορούσαν μετακινήσεις εδαφών, σε έναν, σε άλλον κ.λπ. Ένα άλλο τμήμα των αποφάσεων της Συνθήκης της Βεσφαλίας ήταν ότι κατοχύρωσε τη δήμευση της περιουσίας της Εκκλησίας στις περιοχές των προτεσταντών, κάτι το οποίο είχε γίνει ευρέως. Επομένως αυτό σήμαινε και αναδιανομές εδαφών και εκτάσεων γιατί η Καθολική Εκκλησία είχε τεράστιες γαίες, και τα μοναστήρια τεράστιες γαίες κ.λπ.

Εδώ μιλάμε για κοσμογονικές αλλαγές που γίνονται στον 17ο αιώνα μ.Χ. Και μέσα σε αυτές τις αλλαγές είναι και η μετακίνηση πληθυσμών. Ήδη αναφερθήκαμε για τη μετακίνηση ουγενότων, Γάλλων ουγενότων, οι οποίοι μετακινήθηκαν προς Αγγλία, Ολλανδία, βόρεια Γερμανία, αλλά δεν έμεινε μόνο εκεί η μετακίνηση. Και μετά το τέλος του Τριακονταετούς Πολέμου συνεχίζουν να υπάρχουν μαζικές —είτε αυτόβουλες, είτε εκ πίεσεως προερχόμενες— μετακινήσεις προτεσταντικών ομάδων, οι οποίες κινούνται από τη βόρεια Ιταλία. Η βόρεια Ιταλία είχε έναν ενδιαφέροντα αριθμό προτεσταντών αποκτήσει — η βόρεια Ιταλία, διότι η Ιταλία κατά κανόνα είναι καθολική. Στη βόρεια Ιταλία υπάρχει αριθμός Γερμανών κατοίκων και έτσι εκεί υπήρξε μετακίνηση προς τον προτεσταντισμό. Έτσι, ομάδες προτεσταντών από τη βόρεια Ιταλία φεύγουν προς τη Γερμανική Αυτοκρατορία και βέβαια ομάδες προτεσταντών φεύγουν από την Αυστρία προς τον βορρά. Η Αυστρία, είναι γερμανική χώρα και κείνη, βέβαια είναι μία χώρα γερμανική η οποία είχε τα δικά της χαρακτηριστικά. Η δικιά της δυναστεία ήταν η ισχυρή δυναστεία των Habsburg, ενώ στον βορρά οι βόρειοι Γερμανοί στα βορειότερα τμήματα, εκεί κυριαρχούσε η δυναστεία των Hohenzollern. Και οι δύο είναι γερμανικές δυναστείες με αρκετές αναμειξίσεις. Παραδείγματος χάριν η δυναστεία που κυβερνά την Αγγλία σήμερα είναι γερμανικής καταγωγής, γιατί αυτές οι δυναστείες έπαιξαν μεγάλο ρόλο στα πολιτικά πράγματα της Ευρώπης.

Εν πάση περιπτώσει βλέπουμε επίσης και μετακινήσεις Γερμανών. Η τάση είναι να πάει κανείς προς τη βόρεια Γερμανία διότι εκεί ήταν συμπαγείς οι προτεστάντες. Και βέβαια και από τη βόρεια Γερμανία υπάρχει η τάση να κινηθούν ομάδες σε ακόμη ανατολικότερα γερμανικά κράτη. Πάντως πρέπει κανείς να δει τη διαφορά των πραγμάτων. Όταν ξεκίνησε το ρεύμα του προτεσταντισμού, το κίνημα του προτεσταντισμού, στις πρώτες δεκαετίες, έμοιαζε ότι θα κατακλύσει την Ευρώπη, τουλάχιστον και προς τον νότο της. Όμως, στο τέλος πια του 17ου αιώνα μ.Χ. που τα πράγματα καταλαγιάζουν, ο προτεσταντισμός έχει χάσει τμήμα της έκτασής του της αρχικής.

Κοιτάξτε αυτόν τον χάρτη. Είναι ο χάρτης του τέλους του 17ου αιώνα μ.Χ. και αυτός ο χάρτης ο οποίος είναι ο χάρτης πριν από τις μεγάλες συγκρούσεις του 17ου αιώνα μ.Χ. Κοιτάξτε τον προτεσταντισμό πώς φτάνει μέχρι τις Δαλματικές ακτές, πώς είναι ισχυρός στην Ουγγαρία, πώς έχει σημεία διαδόσεως στη Γαλλία. Αντιθέτως, στο τέλος του 17ου αιώνα μ.Χ., το κίτρινο [χρώμα] που είναι ο καθολικισμός, είναι πολύ περισσότερο. Ο καθολικισμός κράτησε, και έχει ενδιαφέρον ότι ο προτεσταντισμός κρατήθηκε θα έλεγε κανείς —οι μελετητές το τονίζουν αυτό— στα όρια του παλιού ρωμαϊκού ελέγχου, δηλαδή στη γραμμή Ρήνου-Μοζέλα κ.λπ. Δηλαδή έμεινε ένα φαινόμενο του βορρά της Ευρώπης, των γερμανικών φύλων πιο πολύ, δηλαδή Σκανδιναβών, της Γερμανίας, των Ολλανδών — και οι Ολλανδοί είναι γερμανικής καταγωγής. Και βέβαια της Αγγλίας, η οποία Αγγλία έχει πολύ μεγάλη ανάμειξη με το γερμανικό στοιχείο. Είναι μία άλλη χώρα, έχει πλαστεί αλλιώς μέσα στους αιώνες, αλλά και αυτή γίνεται προτεσταντική.

Έχουμε εξελίξεις εντυπωσιακές. Κρατήστε στη μνήμη σας αυτόν τον χάρτη, για να δούμε τη διαφορά από τον χάρτη που θα σας δείξω τώρα. Πριν από όλα, πριν ξεκινήσει αυτή η ιστορία, κοιτάξτε την εικόνα. Ας κοιτάξουμε την εικόνα (εικόνα 6:46) του χριστιανισμού στην Ευρώπη στο 1400 μ.Χ., πριν καν αρχίσει η ιστορία του προτεσταντισμού — 100 χρόνια - 115 χρόνια αργότερα θα ξεκινήσει. Ο χάρτης της Ευρώπης χριστιανικά είναι καθαρός θα έλεγε κανείς. Κοιτάξτε να δείτε: όπου είναι το ροζ είναι καθολικισμός, όπου είναι το καφετί είναι Ορθοδοξία. Η Ορθοδοξία, η Ανατολική Ορθοδοξία, σε όλο της το μεγαλείο, εδώ ανατολικά. Και το πράσινο είναι το Ισλάμ που ήδη έχει βέβαια εξελιχθεί. Το 1400 μ.Χ. το Ισλάμ ακόμη έχει την περιοχή της Γρανάδας. Αργότερα θα τη χάσει, θα κερδίσει όμως εδώ, στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. 200 χρόνια αργότερα, ο χάρτης που σας έδειξα πριν δείχνει τις μεγάλες αλλαγές που έγιναν με τη διείσδυση του προτεσταντισμού.

Πρέπει να πούμε σ' αυτό το σημείο ότι στον ευρωπαϊκό χώρο, δεν είναι μόνο ότι προστέθηκε το χρώμα του προτεσταντισμού, που είναι αυτό το καφέ και διάφορες αποχρώσεις του μοβ, αλλά πρέπει να πούμε και δυο τρία σημεία που έχουν ενδιαφέρον. Ο προτεσταντισμός διείσδυσε και ανάμεσα στους Πολωνούς. Όμως, επειδή οι Πολωνοί μισούν τους Ρώσους που είναι ορθόδοξοι και μισούν τους Γερμανούς που είναι προτεστάντες, τους γείτονές τους —επειδή διεκδικούσαν τα εδάφη τους— τελικά οι Πολωνοί κρατήθηκαν στον καθολικισμό. Και όχι μόνο κρατήθηκαν στον καθολικισμό, αλλά είναι ανάμεσα στους πιο θερμούς καθολικούς στον κόσμο. Ακριβώς διότι βρίσκονται ανάμεσα σε ορθοδόξους και προτεστάντες, και επομένως ο καθολικισμός καθόριζε τη δικιά τους φυσιογνωμία. Το ίδιο συνέβη και στην Ιρλανδία. Οι Ιρλανδοί ιστορικά είναι σε σύγκρουση με τους Άγγλους, και [μόνο] ένα τμήμα της Ιρλανδίας, κατοικούμενο από Άγγλους, δέχτηκε τον προτεσταντισμό. Εξ άλλου σήμερα έτσι είναι τα πράγματα, είναι χωρισμένη η Ιρλανδία στο ανατολικό της τμήμα το οποίο ανήκει στην Αγγλία και είναι προτεσταντικό και το υπόλοιπο τμήμα το οποίο είναι το ανεξάρτητο κράτος της Ιρλανδίας και είναι βαθύτατα καθολικό.

Γιατί αυτές οι χώρες, η Ιρλανδία, η Πολωνία έχουν μέχρι σήμερα τόσο έντονο καθολικισμό; Διότι ο καθολικισμός τους είναι μήνυμα προς τους εχθρούς τους, τους γείτονές τους: ότι εμείς είμαστε ξεχωριστοί και δεν έχουμε καμία διάθεση να ενταχθούμε σε κανένα πολιτισμικό δικό σας σχήμα. Εκτός των άλλων, παρατηρήστε ότι στον προηγούμενο χάρτη η Ορθοδοξία ήταν πιο συμπαγής. Τώρα έχουν ενσωματωθεί μέσα σε αυτήν και χαρακτηριστικές σημείων —προς τη Λιθουανία— εμφάνισης προτεσταντών, και επίσης διείσδυσης του καθολικισμού βαθύτερα. Περί τίνος πρόκειται; Δεν είναι μόνο ο καθολικισμός ο οποίος

μπήκε και σε περιοχές της Ανατολής που πριν δεν είχε μπει, αλλά συνέβη και το εξής που είναι ενδιαφέρον. Θυμάστε ότι το 1439 μ.Χ. υπογράφηκε η Ένωση των Εκκλησιών, Ορθόδοξου και Καθολικής Εκκλησίας, μετά τη σύνοδο Φερράρας-Φλωρεντίας, παρόντος του Αυτοκράτορος του Βυζαντίου. Αυτή η Σύνοδος Φερράρας-Φλωρεντίας, για την πλευρά της Καθολικής Εκκλησίας, του Πάπα, ήταν τελική. Η ανατολική πλευρά μετά την αναίρεσε, διότι δεν ήθελε να τη συνεχίσει ο μέσος ανατολικός ορθόδοξος. Τι σημασία έχει για τα πράγματα; Η Καθολική Εκκλησία, κρατώντας σαν δεδομένο ότι οι δύο Εκκλησίες έχουν ενωθεί, δημιούργησε μία άλλη τάση μέσα στην Καθολική Εκκλησία —η ίδια η Καθολική [Εκκλησία] και ο Πάπας τη δημιούργησε— που λέγεται Ουνία. Και έτσι δημιουργήθηκαν Ουνίτες¹².

Τι είναι η Ουνία; Είναι μία Εκκλησία, η Ουνιτική Εκκλησία, η οποία υπάγεται στην Καθολική Εκκλησία, στον Πάπα κ.λπ., αλλά τηρεί πολλά από το λειτουργικό τυπικό και αρκετές προβλέψεις της Ανατολικής Εκκλησίας. Γιατί η Ουνιτική Εκκλησία δημιουργήθηκε; Για να ενσωματώσει ορθοδόξους στον καθολικό κόσμο. Και η Ουνία έχει καλή διείσδυση σε περιοχές εδώ της Βαλτικής, στην περιοχή της Λιθουανίας και στη Λευκορωσία —έχει δουλέψει η Καθολική Εκκλησία σ' αυτό, μέχρι σήμερα—, άρα εδώ ο χάρτης το δείχνει. Στον σκληρό πυρήνα της Ορθοδοξίας, δηλαδή προς τα Βαλκάνια, είχε μικρότερη επιτυχία η Ουνία, αλλά σε αρκετές χώρες είχε [επιτυχία]. Έτσι, ο θρησκευτικός χάρτης της Ευρώπης γίνεται πολύ πιο περίπλοκος από εκείνον τον χάρτη του 1400 μ.Χ., που μοιάζει πεντακάθαρος. Να τος ο χάρτης του 1400 μ.Χ., τα πράγματα είναι απλά, να τος ο χάρτης του 1600 και του 1700 μ.Χ. που τα πράγματα είναι πια πολύ πιο μπερδεμένα στην Ευρώπη.

V7.3.3 Η Αντιμεταρρύθμιση (13')

<https://youtu.be/6RXyrG9f6Ak>

απομαγνητοφώνηση sOFIARIZOPOULOU / αντιπαραβολή aspi

Τι κάνει η Καθολική Εκκλησία σε αυτή την επίθεση που δέχτηκε; Μέχρι στιγμής δεν μιλήσαμε γι' αυτήν. Όχι ότι δεν αντέδρασε στις διδασκαλίες του Λουθήρου, αλλά τα πράγματα την ξεπέρασαν. Οι μάχες που γίνονταν μεταξύ καθολικών και προτεσταντών δεν ήταν αναγκαστικά κάτω από την καθοδήγησή της —όχι ότι δεν ήταν σε εγρήγορση και δεν εμπλέκονταν— ούτε ο πόλεμος ο οποίος έγινε — την ξεπέρασε αυτό το πράγμα.

Στην αρχή οι Πάπες αιφνιδιάστηκαν, δεν περίμεναν αυτή την εξέλιξη και την ταχεία εξάπλωση του προτεσταντισμού. Όμως, αυτά τα ιστορικά Πατριαρχία... [όπως] το Πατριαρχείο Ρώμης [που] είναι ένα από τα πέντε ιστορικά Πατριαρχία της Χριστιανοσύνης, υπάρχει εκεί εδώ και χιλιετίες και έχει ζήσει τα χίλια μύρια... μεγάλα καράβια μεγάλες φουρτούνες, αλλά και ο καλός ο καπετάνιος... Επομένως, έτσι όπως γινόταν η μεγάλη φουρτούνα στην περιοχή του, το Πατριαρχείο Ρώμης κάποια στιγμή έπρεπε να αντιδράσει και έπρεπε να ψάξει να βρει τα όπλα με τα οποία θα αντιμετωπίσει τις κατηγορίες των αντιπάλων του. Διότι οι προτεστάντες τι την κατηγορούσαν; Ότι εκμεταλλεύεται τους πιστούς, ότι τους αφήνει στην αμάθεια, ότι τους αφήνει μέσα στη δεισιδαιμονία, ότι τους

¹² Η πραγματική αρχή, ωστόσο, της Ουνιτικής Εκκλησίας τοποθετείται στο τέλος του 16ου αιώνα. Η χώρα που έχει επηρεαστεί περισσότερο από την Ουνία είναι η Ουκρανία.

παρουσιάζει δήθεν κόκαλα αγίων για να τους παγιδεύει, ότι χρησιμοποιεί τα μοναστήρια για να βολεύει τους δικούς της ανθρώπους και για τους νεποτισμούς της και για τα μέσα της και για τη διαφθορά της, ότι το μόνο που σκέφτεται είναι το χρήμα, ότι έπαψε να έχει σχέση με τα κηρύγματα του Ιησού και την αγάπη και τη συμπόνια κ.λπ. και έχει γίνει ένας χώρος λεηλασίας και απληστίας χρηματικής — αυτές ήταν οι κατηγορίες των προτεσταντών.

Η Καθολική Εκκλησία στη δεκαετία του 1530 μ.Χ. αποφάσισε να αντιμετωπίσει τις κατηγορίες και μπήκε στη διαδικασία αυτού που λέγεται “αντιμεταρρύθμιση”. Εσείς κάνετε μεταρρύθμιση; Εμείς κάνουμε αντιμεταρρύθμιση! Σε τι συνίστατο αυτή η Αντιμεταρρύθμιση — που είναι ένα επίσης σημαντικό κεφάλαιο στην παγκόσμια ιστορία και βέβαια στην ιστορία της Χριστιανοσύνης;

Είναι μια σειρά συνεδρίων και σεμιναρίων και συνόδων που έκανε η Καθολική Εκκλησία. Ονομάζεται Σύνοδος του Τριδέντο, διότι όλα αυτά γίνανε στην περιοχή Τριδέντουμ Τρέντουμ [Tridentum, Trentum]¹³ στη βόρεια Ιταλία. Ήταν μια πολύ μακρά διαδικασία, διήρκησε από τη δεκαετία του 1530 έως την δεκαετία του 1560 μ.Χ. Γύρω στο 1565 μ.Χ. είχε λήξει αυτή η ιστορία· δεν ήταν συνεχής αλλά κάθε τόσο γινόταν κάποια δράση στην περιοχή του Τριδέντο, όπως σας είπα· όπου και κλήθησαν από τον Πάπα τα μεγαλύτερα στελέχη της Καθολικής Εκκλησίας, να στοχαστούν, να αναστοχαστούν και να πάρουν αποφάσεις.

Το αποτέλεσμα των αποφάσεων της Συνόδου του Τριδέντο είναι:

- Πρώτον, να αλλάξει τη δομή της Καθολικής Εκκλησίας. Η Καθολική Εκκλησία παραμένει υπό ένα Πατριαρχείο, δεν απέκτησε ποτέ περισσότερα Πατριαρχεία, αλλά γίνεται πιο αποκεντρωμένη έτσι ώστε να μπορεί να εκφράζεται και η άποψη των πιστών και των κατωτέρων στελεχών της Εκκλησίας και έτσι να γίνει η Καθολική Εκκλησία πιο ευέλικτη και πιο πλούσια και πιο ταχεία στο να εισπράττει τις αλλαγές και τις απόψεις των χαμηλοτέρων [στρωμάτων] ανθρώπων και των ίδιων των πιστών της και αυτό το έκανε. Έκανε μια πολύ μεγάλη αναδιάταξη, που μέχρι σήμερα την εμβραθύνει, συνεχίζει να την εμβραθύνει.
- Το δεύτερο το οποίο απάντησε —είναι πολλές οι απαντήσεις, αλλά μένουμε σε τρία σημεία— είναι το εξής: Τι μας λένε αυτοί οι ελεεινοί; Ότι εμείς θέλουμε τους πιστούς μας αμαθείς κι ότι τους σέρνουμε επίτηδες στο σκοτάδι για να τους εκμεταλλευόμαστε; Η απάντησή μας θα είναι ότι η Καθολική Εκκλησία θα γίνει ο μεγαλύτερος φορέας παιδείας στον κόσμο. Εμείς, δεν είμαστε όποιοι κι όποιοι, είμαστε η Καθολική Εκκλησία. Θα δημιουργήσουμε παντού σχολεία, σε όλη τη Γη — όχι μόνο στην Ευρώπη, όχι μόνο στην Αμερική, αλλά σε όλη τη Γη. Τι άλλο μας κατηγορούν αυτοί οι άθλιοι; Ότι είμαστε διεφθαρμένοι; Ότι δεν σεβόμαστε τίποτα; Ότι δεν πονάμε τον καθημερινό άνθρωπο; Ότι τα μόνα που μας απασχολούν είναι οι πολυτέλειες και πώς θα φοράμε χρυσά ρούχα και πώς θα είναι οι εκκλησίες μέσα στον χρυσό και στην πολυτέλεια; Εμείς θα απαντήσουμε με τη μεγαλύτερη ιεραποστολική δράση που θα έχει γνωρίσει η ανθρωπότητα. Σε όλη τη Γη! Ο καθολικισμός θα βρεθεί σε όλη τη Γη και θα στήσει σε όλη τη Γη: σχολεία, νοσοκομεία, ορφανοτροφεία· και θα είναι δίπλα στις ανάγκες των ανθρώπων.

Αφού πάρθηκε αυτή η απόφαση, στη Σύνοδο του Τριδέντο, αμέσως μπήκε σε εφαρμογή

¹³ Οι κύριες δράσεις της συνόδου του Τριδέντο διήρκησαν από το 1545-1563.

μία ευρεία οργάνωση —κι αναδιοργάνωση— ιεραποστολικών σωμάτων. Η Καθολική Εκκλησία είχε παράδοση σε ιεραποστολικά σώματα, πολλά εκ των οποίων τα αναδιαμόρφωσε τώρα κι άλλα δημιούργησε εξ αρχής. Ο κύριος βραχίονας αυτής της δράσης της θα γίνει ένα σώμα που ονομάζεται Ιησουίτες —από τη λέξη Ιησούς— που αποτελούνταν κυρίως από Ισπανούς και Γάλλους ιερωμένους, πολύ υψηλής μόρφωσης, οι οποίοι και θα στέλνονταν στις δυσκολότερες αποστολές. Επίσης αξιοποιήθηκαν Βενεδικτινοί, Δομινικανοί, Ουρσουλίνες, Καπουκίνοι, Φραγκισκανοί — τα σώματα δηλαδή τα οποία διέθετε η Εκκλησία, τα αναδιαμόρφωσε κι έστειλε σε όλη τη Γη ιεραποστόλους. Τι κάνανε αυτοί πριν πάνε στο οποιοδήποτε σημείο στο οποίο αποστέλλονταν; Μάθαιναν πριν φύγουν την γλώσσα του τόπου, επίσης έπαιρναν μαθήματα κάποιου τύπου ιατρικών γνώσεων και έφευγαν και εγκαθίσταντο στα διάφορα μέρη που εγκαθίσταντο.

Ανάμεσα σε αυτά ήρθαν και στα ελληνικά εδάφη, τέλος του 16ου αιώνα μ.Χ. και στον 17ο αιώνα μ.Χ. τα νησιά του Αιγαίου —τα νησιά μας, η Τήνος, η Σύρος, η Νάξος, η Πάρος, η Σαντορίνη και τα μικρά νησιά ακόμη η Κίμωλος κ.λπ., η Χίος, τα παράλια της Ιωνίας στη Σμύρνη, στην Κωνσταντινούπολη, στο Ναύπλιο, στην Αθήνα, στην Πάτρα— παρουσιάστηκαν ομάδες ιεραποστόλων, καθολικών ιεραποστόλων, οι οποίοι έκαναν το έργο που είχε αποφασίσει η σύνοδος του Τριδέντο· δηλαδή να προσφέρουν. Ντυμένοι ιεραπόστολοι: με ένα πανί, σανδάλια στα πόδια, δηλαδή εικόνα του πιο σεμνού [ανθρώπου] που παρέπεμπε στην Παλαιά Διαθήκη, που να μην έχει τίποτα [κοινό] με την πολυτελή ζωή· οι οποίοι στις περιοχές που εγκαθίσταντο δημιουργούσαν σχολεία, δημιουργούσαν δομές κοινωνικών παροχών, προσέξτε: χωρίς να κάνουν προσηλυτισμό ανοιχτό! Δηλαδή τα σχολεία που έχτισαν οι Ιησουίτες στα νησιά μας (στη Νάξο, στην Τήνο, στη Σύρο κ.λπ.) δίδασκαν στην ελληνική γλώσσα, δίδασκαν και Γαλλικά και Ιταλικά αλλά δεν δίδασκαν καθολικισμό· όμως περνούσαν τον καθολικισμό μέσα από το παράδειγμά τους, απ' το ηθικό παράδειγμα, από τη δράση τους κ.λπ. Το ίδιο που έγινε στα δικά μας νησιά και παράλια τον 17ο αιώνα μ.Χ. έγινε και σε πολλά μέρη της Γης κι έτσι ο καθολικισμός κέρδισε πρώτα πρώτα σε κύρος, γέμισε πραγματικά, δημιούργησε εκατατοντάδες σχολεία και στην Αθήνα και στον Πειραιά. Στην Αθήνα υπάρχουν σχολεία της αντιμεταρρύθμισης όπως είναι το Saint Joseph, όπως είναι οι Ουρσουλίνες — αυτά είναι σχολεία που εντάσσονται στο πνεύμα της Αντιμεταρρύθμισης.

Σας λέω, χαρακτηριστικά, ότι το μακροβιότερο ελληνικό σχολείο, των νεωτέρων χρόνων, είναι το σχολείο των Ιησουιτών της Νάξου, το οποίο λειτούργησε από το 1627 μ.Χ. έως το 1927 μ.Χ., για 300 χρόνια, ελληνικό σχολείο, από τους Ιησουίτες στη Νάξο. Τέτοια δράση δεν έγινε μόνο στα δικά μας νερά, έγινε σε όλον τον κόσμο και πράγματι η Καθολική Εκκλησία μετατράπηκε σε ναυαρχίδα τέτοιων δράσεων —και φιλανθρωπικών δράσεων— ιδιαίτερα δε στις καθολικές χώρες υπάρχουν πάρα πολλές δράσεις σε τοπικό επίπεδο. Όποιος χρειάζεται οτιδήποτε απευθύνεται στην Καθολική Εκκλησία: γέροντας που δεν μπορεί να βγει έξω, που δεν μπορεί να περιποιηθεί τον εαυτό του, που δεν μπορεί να πάει να εισπράξει τη σύνταξή του, άρρωστοι κ.λπ. θα τηλεφωνήσουν στην Καθολική Εκκλησία κι εκεί η ενορία θα βρει λύσεις.

Αυτά ήταν η απάντηση του καθολικισμού στην επίθεση του προτεσταντισμού, και το αποτέλεσμα ποιο είναι; Το αποτέλεσμα είναι ο καθολικισμός να κρατήσει δυνάμεις. Ενώ φάνηκε αρχικά ότι θα καταποθεί από τον προτεσταντισμό, αντ' αυτού ο καθολικισμός κράτησε δυνάμεις. Και σας λέω χαρακτηριστικά ότι σήμερα, αν όλοι οι χριστιανοί είναι δύο δισεκατομμύρια διακόσια τόσα εκατομμύρια, το ένα δισεκατομμύριο εκατό εκατομμύρια

περίπου είναι καθολικοί, δηλαδή στον χριστιανισμό το 50% των πιστών αυτής της τεράστιας θρησκείας είναι καθολικοί· οι προτεστάντες καλύπτουν το 37% του χριστιανικού κόσμου, η Ορθοδοξία καλύπτει το 12% περίπου του χριστιανικού κόσμου. Αυτές είναι οι τρεις μεγαλύτερες ομάδες χριστιανών κι από κει και πέρα μένουν κάποια λίγα εκατομμύρια τα οποία καλύπτονται από πάρα πολλές μικρές ομάδες — ο χριστιανισμός το έχει από τη γέννησή του και μέχρι σήμερα να έχει πολλές πολλές ομάδες.

V7.3.4 Ο Προτεσταντισμός και οι τάσεις του (14')

<https://youtu.be/71y980oGPxc>

απομαγνητοφώνηση elenf / αντιπαραβολή Asimenia

Ας πούμε τώρα κάποια σημεία που αφορούν τον προτεσταντισμό. Μιλήσαμε γι' αυτόν και είπαμε το γενικό ρεύμα των αντιρρήσεων που είχαν —σε σχέση με την Καθολική Εκκλησία— οι διάφοροι πρόδρομοι και οι διάφοροι πρωτοπόροι αυτής της μεγάλης τάσεως. Αλλά πρόκειται για μία τάση, δεν είναι κάτι συγκροτημένο. Όλοι τους αμφισβητούσαν την πολυτέλεια, τον πλούτο, την έλλειψη πενίας, την αλαζονεία της Καθολικής Εκκλησίας και την κατηγορούσαν για απληστία, για την αγάπη του χρήματος, [για] την έλλειψη συμπόνιας και ήταν εναντίον των Μυστηρίων. Πολλοί από αυτούς ήταν τελείως ενάντια στα Μυστήρια, κάποιοι αντιδρούσαν και διέγραφαν άλλα Μυστήρια της Εκκλησίας. Παραδείγματος χάριν ο Λούθηρος απέρριπτε τα 4 από τα 7 Μυστήρια της Χριστιανοσύνης. Επίσης αρνούνταν τις εικόνες. Κατά κανόνα ο προτεσταντισμός αρνείται την αποτύπωση. Κατά κανόνα όμως, γιατί υπάρχουν ομάδες προτεσταντών που δέχονται την αποτύπωση του Θεού αλλά όχι με ένταση. Παραδείγματος χάριν είναι ομάδες προτεσταντών οι οποίες δεν δέχονται καμία εικόνα μέσα σε ναό. Υπάρχουν ομάδες προτεσταντών που δεν δέχονται καν ναούς. Υπάρχουν ομάδες προτεσταντών που δεν δέχονται καν το σήμα του σταυρού — τα θεωρούν όλα αυτά ειδωλολατρία και πολυθεΐα. Σας είπα σε άλλη ευκαιρία, ο Σβίγγλιος, ο πρωτοπόρος προτεστάντης της Ελβετίας στην περιοχή της Ζυρίχης, δεν δεχόταν ούτε καν την ύπαρξη σταυρών μέσα στους ναούς.

Οι προτεστάντες, κατά κανόνα, δεν δέχονται κεντρικές εξουσίες ανάμεσά τους. Στην οργάνωσή τους υπάρχουν πολλές ομάδες οι οποίες δεν έχουν καμία εξουσία, δεν έχουν ιερατείο δηλαδή. Άλλες ομάδες έχουν ιερατείο. Μιλήσαμε για την Αγγλικανική Εκκλησία η οποία έχει ιερατείο και βέβαια είναι μια συγκροτημένη Εκκλησία. Η Λουθηρανική Εκκλησία επίσης έχει ιερατείο. Πού ήταν οι περισσότεροι λουθηρανοί; Οι περισσότεροι λουθηρανοί είναι προς τις πλευρές της βόρειας Γερμανίας και στη Σκανδιναβία και αυτοί ακολουθούν μια πιο συντεταγμένη πλευρά σε σχέση με τα ιερατεία και σε σχέση με την εξουσία. Ήδη θέσαμε ένα ζήτημα του προτεσταντισμού. Ο προτεσταντισμός δεν είναι **ένα** πράγμα, είναι ένα περίπλοκο σχήμα, διότι δέχεται τις ομάδες. Δηλαδή στην Ορθοδοξία, στον Καθολικισμό, αν μια ομάδα αποκοπεί και πει κάποια απόχρωση της κεντρικής απόψεως, θα φέρει αναταραχή, θα φέρει θέμα.

Ο προτεσταντισμός γεννήθηκε περίπλοκος και γι' αυτό στον προτεσταντισμό υπάρχουν πάρα πολλές ομάδες και δημιουργούνται ομάδες. Και δημιουργούνται ομάδες χωρίς να δημιουργείται ταραχή. “Α! Μια άλλη ομάδα! Τι λέει αυτή; Αυτό. Μάλιστα”. Κατά κανόνα, δεν δημιουργείται θέμα που μια ομάδα καινούργια βγαίνει και λέει κάτι καινούργιο. Κάποιες ομάδες μπορεί να δημιουργήσουν θέμα, αλλά και πάλι ο προτεσταντισμός έχει τρόπο να το δέχεται, να το καλύπτει αυτό το πράγμα.

Βλέπουμε εδώ πέρα μια αφίσα της εποχής που δείχνει τις διάφορες απόψεις, διάφορες ομάδες ριζοσπαστών χριστιανών της εποχής εκείνης. Εδώ είναι οι αναβαπτιστές, μια κλασική ομάδα των προτεσταντών, οι οποίοι θεωρούσαν ότι δεν πρέπει να βαφτίζει κανείς τα παιδιά μωρά, αλλά πρέπει η βάπτιση να γίνεται σε μεγάλη ηλικία οπότε ξαναβάπτιζαν

όποιον χριστιανό... Οι αδαμιστές, οι οποίοι πίστευαν ότι πρέπει ο άνθρωπος να κυκλοφορεί γυμνός.

Ο προτεσταντισμός έχει παραγάγει πάρα πολλές ομάδες. Μπορούν να ομαδοποιηθούν, κάποιες από τις ομάδες αυτές, σε δυο μεγάλα ρεύματα. Η μία είναι οι λουθηρανικές απόψεις κι η άλλη είναι οι καλβινιστικές απόψεις. Ο Λούθηρος, πρέπει να πούμε, ήταν μια φυσιογνωμία, ο άνθρωπος αυτός έπαιξε κεντρικό ρόλο στα πράγματα. Πίστευε στην οργάνωση της Εκκλησίας και πίστευε ότι η Εκκλησία των πιστών πρέπει να σέβεται την πολιτική εξουσία, αλλά και να συνομιλεί με την πολιτική εξουσία. Θυμίζω σ' αυτό το σημείο, ότι ένα κεντρικό διακύβευμα του προτεσταντισμού, το πιο κεντρικό, είναι ότι ο κάθε πιστός είναι ιερέας του εαυτού του. Αν θα λέγαμε ένα πράγμα για τον προτεσταντισμό είναι αυτό. Ο κάθε πιστός έχει ευθύνη για τον εαυτό του, είναι ιερέας του εαυτού του. Εξ αυτού κάποιες ομάδες δεν δέχονται καν ιερείς. Υπάρχουν πολλές ομάδες στον προτεσταντισμό που δεν δέχονται καν ιερείς. Στις λουθηρανικές πλευρές, στις αγγλικανικές πλευρές επίσης, στην Αγγλικανική Εκκλησία υπάρχουν ιερείς και υπάρχει ιερατείο, αλλά δεν περνούν από το Μυστήριο της ιεροσύνης. Όπως γνωρίζετε υπάρχει το Μυστήριο της ιεροσύνης. Την ώρα που χρίζεται κάποιος ιερέας στην Καθολική και στην Ορθόδοξη Εκκλησία συμμετέχει το Άγιο Πνεύμα και έτσι ο ιερέας κατά κάποιον τρόπο έχει συμμετοχή στο Θείο. Στην περίπτωση των προτεσταντών δεν υπάρχει αυτό το θέμα, δεν είναι Μυστήριο, αλλά εκεί που υπάρχουν ιερείς έχουν κύρος και έχουν σεβασμό, εφόσον είναι άνθρωποι που εκπέμπουν κύρος και σεβασμό.

Πρέπει στο σημείο αυτό να σας πω ότι στις προτεσταντικές εκκλησίες δεν υπάρχουν μοναστήρια. Ο προτεσταντισμός είναι κάθετος σ' αυτήν την ιστορία, διότι δεν πιστεύει ότι πρέπει οι άνθρωποι να προσεύχονται συνεχώς στον Θεό. Ο προτεσταντισμός πιστεύει ότι οι άνθρωποι είναι στη Γη για να πράττουν, να εργάζονται. Διότι ο Θεός έπλασε τον άνθρωπο ξεχωριστό —απ' όλα τα άλλα πλάσματα— σε αυτό το σημείο: να είναι δημιουργός. Επομένως, ποια είναι η δουλειά του ανθρώπου; Πώς τιμάει ο άνθρωπος τον Θεό; Εργαζόμενος και όχι να κάθεται να προσεύχεται. Η προσευχή είναι για ένα πεπερασμένο διάστημα· από εκεί και πέρα, πήγαινε στη δουλειά σου, εργαζόμενος κάνεις προσευχή. Δεν υπάρχουν μοναστήρια, επίσης δεν υπάρχει περιουσία της Εκκλησίας, διότι στον προτεσταντικό κόσμο δημεύτηκε αμέσως η περιουσία της Καθολικής Εκκλησίας που προϋπήρχε και έκλεισαν τα μοναστήρια, δεσμεύτηκαν οι γαίες τους και κατά κανόνα αξιοποιήθηκαν πωλούμενες και τελείωσε αυτό το πράγμα.

Ποια είναι η μεγάλη διαφορά μεταξύ των λουθηρανικών τάσεων και των καλβινιστικών τάσεων; Η μεγάλη διαφορά μεταξύ τους είναι στο πόσο δέχονται σαν κύριο θέμα τον σεβασμό προς τις πολιτικές αρχές. Και οι δύο πλευρές σέβονται πάρα πολύ την κοινή ζωή. Ο προτεσταντισμός είναι χαρακτηριστικός για όλους σε δύο σημεία: ο κάθε άνθρωπος είναι υπεύθυνος για τον εαυτό του, έχει απόλυτη ευθύνη για τον εαυτό του, και για όσα του συμβαίνουν έχει μεγάλη ευθύνη ο ίδιος, αλλά το δεύτερο σκέλος του προτεσταντισμού είναι ότι όλοι μαζί οι άνθρωποι οφείλουν να προστατεύουν και να δρουν για την κοινωνία τους. Ο προτεσταντισμός δηλαδή σε θέλει μόνο σου, αλλά και όλους μαζί. Στο σκέλος αυτό του “όλοι μαζί και μόνος” είναι μεγάλη η συζήτηση: ποια είναι η ισορροπία.

Ο καλβινισμός, κατά κανόνα, είναι πιο κοντά στις συλλήψεις επαναφοράς [του τρόπου ζωής] των πρώτων χριστιανών. Μέσα στους προβληματισμούς των προτεσταντικών ομάδων ήταν “να ξαναγυρίσουμε στην καθαρότητα των πρώτων χριστιανών”. Και επειδή οι πρώτοι

χριστιανοί ήταν, κατά πάσα πιθανότητα, κοινοκτημονικοί και κοινοβιακοί, ο καλβινισμός έχει κρατήσει πολλά από αυτό και έτσι οι περισσότερες μικρο-ομάδες του προτεσταντισμού οι οποίες δεν δέχονται άλλη εξουσία, ούτε καν θρησκευτική εξουσία, ζουν σε ομάδες και είναι κοινοβιακές και κοινοκτημονικές είναι κατά κανόνα καλβινιστικές. Γενικά ο καλβινισμός σε αυτά τα θέματα, τα θέματα καθημερινής ζωής και δράσης μέσα στην κοινωνία είναι —θα 'λεγε κανείς— πιο ριζοσπαστικός, πιο επιθετικός στη διεκδίκηση της ομαδικότητας σε πλευρές κοινοκτημονικές και κοινοβιακές.

Ο λουθηρανισμός αντιθέτως δίνει μεγάλη έμφαση στην ατομική ευθύνη, στην προσωπική ευθύνη, στην προσωπική δράση, αλλά θεωρεί ότι είναι σπουδαίο να σέβεται κανείς τις πολιτικές αρχές και να τις τιμά και να τις παρακολουθεί και να τις ενδυναμώνει και αν χρειάζεται να τις αλλάζει. Παραδείγματος χάριν όταν ο Λούθηρος δίδασκε τα όσα δίδασκε στην περιοχή της Βιτεμβέργης και εκεί στη βόρεια Γερμανία άλλαξε το τοπίο και οι πληθυσμοί άρχισαν να συζητούν πάνω σ' αυτά τα ζητήματα, η Γερμανία ζούσε —σε ένα της κομμάτι— μια μεγάλη εξέγερση αγροτών. Γενικά στον γερμανικό κόσμο δεν γίνονται εύκολα αναστατώσεις, αλλά όταν γίνονται είναι μεγάλης κλίμακας. Οι γεωργοί, οι χωρικοί εκεί στην Γερμανία, βρίσκονταν σε εξέγερση. Αρχηγό είχαν έναν χαρισματικό ηγέτη, τον Τόμας Μίνστερ (Thomas Münster) και όταν οι γεωργοί —οι εν εξεγέρσει αγρότες— έμαθαν ότι ο Λούθηρος μιλάει για την ατομική ευθύνη, τη δυνατότητα του ανθρώπου να διεκδικεί την υπόστασή του κ.λπ. πίστεψαν ότι βρήκαν τον άνθρωπό τους, και πήγαν στον Λούθηρο και ζήτησαν την πολιτική του κάλυψη, τη βοήθειά του. Και ο Λούθηρος τους είπε “όχι, αυτό που κάνετε εσείς εγώ δεν πιστεύω ότι είναι επαναστατικό. Επανάσταση είναι ο κάθε άνθρωπος να έχει ευθύνη της ύπαρξής του, να τηρεί ηθικούς κανόνες, να είναι μακριά από κάθε διαφθορά, να είναι μακριά από κάθε ψέμα, να είναι εργατικός, να σέβεται την κοινωνία του. Αυτό είναι επανάσταση, δεν είναι επανάσταση αυτό που κάνετε εσείς”. Και οι αγρότες έφυγαν απογοητευμένοι με την ουρά στα σκέλια.

Ενώ, άλλες πλευρές όπως ο Καλβίνος ή ο Σβίγγλιος ήταν πιο έτοιμοι να υπερασπίσουν τέτοιες δράσεις, εξεγέρσεις κ.λπ. απέναντι σε μια κεντρική εξουσία. Έχει σημασία και δεν είναι τυχαίο: ο Τόμας Μίνστερ —που σας ανέφερα—, ο θρυλικός αρχηγός των Γερμανών αγροτών, ήταν αναβαπτιστής, δηλαδή ανήκε στο καλβινιστικό τμήμα του προτεσταντισμού που στον Λούθηρο δεν ταίριαζε, όπως και στον Καλβίνο δεν ταίριαζε τόσο πολύ ο Λούθηρος, αλλά όλοι τους ήταν σε μία κοινή πορεία, μεγάλη πορεία, που είναι ο προτεσταντισμός.

V7.3.5 Ο Καλβινισμός και η διάχυσή του (10')

<https://youtu.be/9LHEe-9XnqM>

απομαγνητοφώνηση Nikosklp / αντιπαραβολή sOFIARIZOPOULOU

Μιλούσαμε λοιπόν για τις διαφορές και τις τάσεις που υπάρχουν στον προτεσταντισμό· αυτές οι τάσεις παρήγαγαν ενδιαφέροντα γεγονότα και ενδιαφέρουσες πλευρές. Είπαμε ότι ο καλβινισμός μοιάζει να είναι πιο επιρρεπής σε ριζοσπαστικές δράσεις και δίνει τη δυνατότητα στον πιστό να κάνει εξεγέρσεις αν χρειάζεται κ.λπ., όμως ας πούμε ο Καλβίνος, ο οποίος είχε τέτοιες απόψεις, ήταν ένας πάρα πολύ αυστηρός άνθρωπος και όταν πήρε τη διοίκηση της Γενεύης —διότι διοίκησε τη Γενεύη για ένα διάστημα ο Καλβίνος— απαγόρευσε τους χορούς ολότελα, απαγόρευσε τα τραγούδια, έκλεισε τις ταβέρνες, έκλεισε τα πάντα. Και ήταν τόσο πολύ αυστηρός και το κλίμα το οποίο δημιούργησε [ήταν πολύ αυστηρό], γιατί ο προτεσταντισμός είναι γενικά αυστηρός. Σου ζητά να τηρείς αρχές, να τηρείς αρχές με δικιά σου ευθύνη, όχι γιατί σου το επιβάλλουν, εσωτερικά να αποκτήσεις κώδικα που να τηρείς αρχές. Εν πάση περιπτώσει, ο Καλβίνος —για να πω αυτή την πλευρά— ήταν τόσο σκληρός στα ζητήματα ηθικής στη Γενεύη, που τελικά οι κάτοικοι της Γενεύης, που ήταν μαζί του, τον απομάκρυναν. Θέλω να πω, ήταν της απόψεώς του, αλλά είπαν “βρε αδελφέ, όλα έχουν και ένα όριο!”

Ο Σβίγγλιος επίσης ανήκε στις ομάδες που είχαν τις ίδιες απόψεις σχεδόν με τον Καλβίνο — του Λούθηρου δεν του πολυταίριαζε ο Σβίγγλιος. Ο Σβίγγλιος —πρέπει να πούμε— καταγράφεται σαν μια πάρα πολύ ενδιαφέρουσα προσωπικότητα, που όμως σκοτώθηκε γρήγορα σε μάχες μεταξύ προτεσταντών και καθολικών. Παρ’ όλα αυτά άφησε το στίγμα του στη Ζυρίχη και στη γερμανική (*γερμανόφωνη) περιοχή της Ελβετίας.

Θα ήθελα να ξαναγυρίσουμε στον χάρτη που είδαμε στην προηγούμενή μας ενότητα, γιατί μας βοηθάει να δούμε, χοντρικά, τη διάχυση του λουθηρανισμού σε σχέση με τον καλβινισμό. Ο λουθηρανισμός είναι πιο ισχυρός στην Ευρώπη. Κοιτάξτε, αυτό το βαθύ μοβ είναι λουθηρανικό. Οι περισσότερες περιοχές της Βόρειας Γερμανίας και της Σκανδιναβίας ήταν της απόψεως του Λουθήρου. Η Αγγλία, εδώ, είναι με αυτό το καφέ [που] μας δείχνει την Αγγλικανική Εκκλησία, που είπαμε ότι είναι μια ιδιότυπη, δικιά της Εκκλησία, οργανωμένη Εκκλησία, [η οποία] σήμερα βρίσκεται στις 51 χώρες της Κοινοπολιτείας. Η Σκωτία όμως είναι, και παραμένει, καλβινιστική στην τάση της την προτεσταντική. Όπως καλβινιστική είναι η Ολλανδία, το νότιο τμήμα της Ολλανδίας είναι καθολικό, αλλά το βόρειο τμήμα της Ολλανδίας είναι προτεσταντικό και είναι καλβινιστικό. Όπως και τμήματα της Γερμανίας, τα οποία εμπεριέχουν καλβινιστικές ομάδες. Η χώρα με τις περισσότερες καλβινιστικές ομάδες δεν είναι στην Ευρώπη. Βρίσκεται εκτός Ευρώπης και είναι ο βορράς της αμερικανικής ηπείρου. Διότι εκεί συνέρρευσαν οι περισσότερες παράξενες ομάδες του προτεσταντισμού —είτε ήταν γερμανικής καταγωγής είτε ήταν αγγλικής καταγωγής— και αυτό άλλαξε τον χάρτη του προτεσταντισμού.

Έχει πολύ ενδιαφέρον, ότι ο προτεσταντισμός ξεκίνησε πολύ αυστηρός και παραμένει αυστηρός σε πολλά — ο Λούθηρος ήταν ο ίδιος αυστηρός και σε ζητήματα που αφορούσαν το διαζύγιο, σε ζητήματα που αφορούσαν τη θέση των γυναικών στην Εκκλησία κ.λπ. Γιατί του λέω αυτό; Επειδή ο προτεσταντισμός πιστεύει πάρα πολύ στην καλή λειτουργία της

κοινωνίας, σε δύο πράγματα [πιστεύει]:

(α) στην ατομική ευθύνη του καθενός, εκεί είναι αδιαπραγμάτευτος και

(β) στην ευθύνη του καθενός απέναντι στην κοινωνία — που για τον προτεσταντισμό ολόκληρο είναι πάρα πολύ σημαντικό να λειτουργεί η κοινωνία καλά, γιατί αν δεν λειτουργεί η κοινωνία καλά, τότε και τα άτομα δεν μπορούν να λειτουργήσουν καλά.

Εξ αυτού ο προτεσταντισμός έχει μία ενδιαφέρουσα ισορροπία ανάμεσα στην αυστηρότητα και στην ανοχή, διότι δεν μπορεί να λειτουργήσει η κοινωνία χωρίς έναν βαθμό ανοχής. Εξ αυτού για να λειτουργήσει η κοινωνία πρέπει να δοθεί μια λύση, που μοιάζει ότι πρέπει να δοθεί· δέχεται [λοιπόν] αυτή τη λύση και ας είναι αντίθετη με κάποιες αρχικές του αρχές. Αλλά πάντα μέσα από κόσκινο πολύ μεγάλης σοβαρότητας [στην] προσέγγιση.

Παραδείγματος χάριν, στον λουθηρανικό κόσμο —στον προτεσταντικό κόσμο, όπως γνωρίζετε— υπάρχουν γυναίκες ιερωμένοι. Όταν ξεκίνησε το πράγμα δεν υπήρχαν, παρά σε κάποιες μικρές ομάδες. Αλλά κατά κανόνα ήταν άνδρες οι ιερείς —όταν υπήρχαν ιερείς— στις ομάδες που υπήρχαν ιερείς και στον λουθηρανισμό βεβαίως! Τώρα, στον 20ό αιώνα μ.Χ. που η θέση της γυναίκας έχει αλλάξει πάρα πολύ, ο λουθηρανισμός το είδε έτσι, το είδε αλλιώς, και είπε: δεν μπορεί να μην γίνονται και γυναίκες ιερείς. Και η Αγγλικανική Εκκλησία το είδε έτσι, το είδε αλλιώς και είπε: βεβαίως, θα γίνονται και οι γυναίκες ιερείς. Δεν ήταν εύκολη η απόφαση, αλλά πάρθηκε. Και έτσι σήμερα σε ένα μεγάλο κομμάτι, σε κάποιες χώρες όπως η Δανία, η Σουηδία κ.λπ. είναι ίδιος ο αριθμός γυναικών και ανδρών ιερέων, σε κάποιες είναι και περισσότερες οι γυναίκες ιερείς. Και στον λουθηρανικό κόσμο υπάρχουν και μητροπολίτες, δηλαδή στο ιερατείο επίσκοποι γυναίκες.

Αυτό δείχνει κάποια μεγάλα και σημαντικά χαρακτηριστικά του προτεσταντισμού. Ή το θέμα —ας πούμε— του διαζυγίου: στον καθολικισμό το διαζύγιο δεν υπάρχει. Στην ορθοδοξία κάποτε δεν υπήρχε, μετά έγινε δεκτό ένα διαζύγιο, σήμερα γίνονται δεκτά δύο διαζύγια —όπως γνωρίζετε— και τρίτος γάμος δηλαδή [γίνεται δεκτός], από εκεί πέρα δεν γίνεται δεκτό τρίτο διαζύγιο. Εδώ έχουμε μια ευελιξία και η ορθοδοξία έχει τη δικιά της ευελιξία, ο καθολικισμός έχει τις απολυτότητές του.

Στον προτεσταντισμό όμως σταδιακά καθώς έβλεπε κανείς ότι τα ζευγάρια κατά κανόνα δεν τα πάν' καλά —κάποιοι τα πάν' καλά, αλλά πολλοί δεν τα πάν' καλά—, άρα το διαζύγιο είναι μία αναγκαιότητα (και) ο προτεσταντισμός δέχθηκε στις περισσότερες εκφάνσεις του το διαζύγιο και το δεύτερο και άλλα διαζύγια.

Άλλο σημείο στο οποίο ο προτεσταντισμός είναι σαφής, είναι στο θέμα της αγαμίας του κλήρου, παραδείγματος χάριν. Όπως γνωρίζουμε όλοι στον καθολικισμό υπάρχει πλήρης αγαμία του κλήρου. Στην ορθοδοξία οι ιερείς μόνον μπορούν να παντρευτούν, εφόσον παντρευτούν δεν μπορούν να γίνουν δεκτοί σε ανώτερα αξιώματα, να γίνουν δηλαδή επίσκοποι, μητροπολίτες, πατριάρχες — μόνο σε επίπεδο ιερέων. Στον προτεσταντισμό δεν υπάρχει ζήτημα με την αγαμία των ιερέων, οι ιερείς μπορούν να παντρευτούν, να έχουν μια κανονική ζωή σε οποιοδήποτε επίπεδο και αν είναι. Εξ αυτού βλέπουμε ότι ο προτεσταντισμός ωθήθηκε σε διάφορες κατευθύνσεις, οι οποίες εκφράζονται με πολύ ενδιαφέροντα τρόπο σε τέσσερις-πέντε ομάδες στις οποίες θα σταθούμε και θα σας εκθέσω στην επόμενη ενότητα.

V7.3.6 Ο Καλβινισμός και οι τάσεις του (14')

<https://youtu.be/KICcmKH5H0M>

απομαγνητοφώνηση goldyabd και fyllio / αντιπαραβολή Lemony9

Ο προτεσταντισμός χαρακτηρίζεται από εσωτερική και εξωτερική πειθαρχία, από ατομική ευθύνη, από αίσθημα ευθύνης ατομικό και συνολικό. Θυμίζει σε πολλά Κομφούκιο —οι μελετητές των θρησκειών το επισημαίνουν αυτό— χωρίς να έχει επηρεαστεί· προήλθε με φυσικό τρόπο αυτό το οποίο προήλθε.

Τώρα θα αντιμετωπίσουμε κάποιες ομάδες (οι περισσότερες είναι καλβινιστικές αυτές τις οποίες θα πούμε), που έχουν έναν δικό τους χαρακτηριστικό τρόπο δράσης και ζωής και το κάνουν μέχρι σήμερα. Και έτσι, ήθελα να σας θυμίσω στο σημείο αυτό, για να το αντιπαραβάλλουμε να το 'χουμε στον νου μας, ότι στη Σύνοδο του Τριδέντο (Concilium Tridentinum), η Καθολική Εκκλησία συνέταξε το Index Librorum Prohibitorum (Κατάλογος Απαγορευμένων Βιβλίων), δηλαδή κάθισε κάτω και συνέταξε ποια βιβλία δεν πρέπει να διαβάζει ο πιστός. Αυτό είναι ένα κλίμα της Καθολικής Εκκλησίας, δεν το χαρακτηρίζω.

Ακούστε τώρα τις ομάδες στις οποίες θα αναφερθούμε. Μία σπουδαιότητα ομάδα που ήθελα να σταθούμε είναι οι αναβαπτιστές — προτεσταντικές όλες αυτές οι ομάδες. Οι αναβαπτιστές έπαιξαν ρόλο στα πράγματα. Αυτοί είναι εξαιρετικά ριζοσπαστική ομάδα καλβινιστών. Δημιουργήθηκε πρωίμως, από τον 16ο αιώνα μ.Χ. υπήρξαν οι αναβαπτιστές, των οποίων, ας πούμε, το πιο απλό χαρακτηριστικό είναι ότι βαπτίζανε από την αρχή όλους, γιατί θεωρούσαν ότι δεν μπορεί η βάπτιση να γίνεται σε νεογέννητα, σε μικρά παιδιά, [τα οποία] δεν ξέρουν τι θα πει θρησκεία, τι [είναι οι] απόψεις, πρέπει να έχουν μεγαλώσει.

Όμως δεν ήταν μόνο αυτό. Αυτοί ήταν εξαιρετικά κοινοκτημονικοί, οι αναβαπτιστές, και ο κύριος τόπος δημιουργίας τους ήταν ο γερμανικός χώρος. Στη Γερμανία υπάρχει αυτό το κοινοκτημονικό και το κοινοβιακό, είναι κάτι το οποίο "τρέχει" μέσα στην κοινωνία τους και οι αναβαπτιστές το εξέφραζαν αυτό. Ο Τόμας Μίνστερ, σας θυμίζω, ο αρχηγός των Γερμανών αγροτών, ήταν αναβαπτιστής. Ήταν μια μεγάλη μορφή αυτός. Σας συνιστώ, έτσι μεμονωμένως, να τον διαβάσετε.

Τώρα, από αυτούς τους αναβαπτιστές προέκυψαν διάφορες άλλες παράξενες ομάδες. Ανήκουν σε Αποστολικές Εκκλησίες και η Αποστολική Εκκλησία σε αυτούς. Αλλά από αυτούς προέρχονται και οι Μενονίτες (Mennonites), αν τους έχετε ακούσει, οι Άμις (Amish), κάτι ομάδες που πήγαν αλλού το μυαλό τους. Οι Άμις βρίσκονται σήμερα στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής έχουν τη μεγαλύτερη γκάμα ομάδων προτεσταντικών στον κόσμο. Άμα θέλει κανείς να μελετήσει τον προτεσταντισμό, αυτή είναι η χώρα για τα παράξενα, για τα πολλά και παράξενα. Οι Άμις, λοιπόν, ζουν σε κάποιες περιοχές των Ηνωμένων Πολιτειών σήμερα, είναι αναβαπτιστικής καταγωγής (καλβινιστικών δηλαδή τάσεων), και αυτοί διάβασαν την Παλαιά Διαθήκη και κατέληξαν ότι η Παλαιά Διαθήκη δεν θέλει να χρησιμοποιεί τεχνολογίες σύγχρονες. Αυτοί ζουν κοινοκτημονικά, γιατί ο αναβαπτισμός είναι κοινοκτημονικός. Ζούνε κοινοκτημονικά σε δύο Πολιτείες των Ηνωμένων Πολιτειών· η μία είναι κοντά στη Φιλαδέλφεια και είναι καμιά διακοσαριά χιλιάδες — θα σας γελάσω, πόσοι είναι οι Άμις στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Αυτοί ζουν τελείως ξεχωριστά από όλες τις άλλες ομάδες, σε δικές τους ομάδες,

κοινοκτημονικές. Τα ρούχα τους είναι αρχετυπικά, —δεν παρακολουθούν καμιά μόδα, τίποτα—, ρούχα λες και είσαι στην Παλαιά Διαθήκη. Κινούνται με βόδια και τροχούς, δεν χρησιμοποιούν ηλεκτρισμό, δεν... δεν... τίποτα! τίποτα! Τα παιδιά τους είναι αδιανόητο να πάνε σε σχολεία άλλων και δεν έχουν εκκλησίες, δεν έχουν ιερείς· όλα τα κάνουν όλοι μαζί και ψέλνουν όλοι μαζί σε κάποιους χώρους.

Δεν συμφώνησαν με την κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών οι Άμις: αρνούνται τη μετάγγιση αίματος, αρνούνται να μετάσχουν σε οτιδήποτε εμπειριέχει βία, αρνούνταν να καταταγούν στον στρατό των Ηνωμένων Πολιτειών. Όταν ο στρατός των Ηνωμένων Πολιτειών ήταν εθνικός, διότι τώρα, τα τελευταία 30 χρόνια —πόσο είναι— είναι πλέον επαγγελματιών στρατός, οι Άμις αρνούνταν να πάνε στον στρατό με όποιο κόστος και να 'ταν αυτό, και κατέληξαν στο εξής: ζήτησαν από τις Ηνωμένες Πολιτείες (από την κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών) να εξαιρεθούν του φόρου, να μην πληρώνουν φόρο στις Ηνωμένες Πολιτείες —παρότι είναι πολίτες των Ηνωμένων Πολιτειών—, αλλά επίσης το κράτος να μην κάνει απολύτως τίποτα στις περιοχές τους. Ότι γίνεται στις περιοχές τους το κάνουν μόνοι τους με εθελοντική εργασία, μόνοι τους τα πάντα, τα μοιράζονται μεταξύ τους. Έχουν δικά τους σχολεία: τα παιδιά τα διδάσκει κάποιος ο οποίος ξέρει γράμματα και τα μαζεύει και τα διδάσκει. Δεν υπάρχουν ιερείς: πρωτοστατεί κάποιος στις συναντήσεις, ο οποίος εκείνη την ώρα σηκώνεται και παίρνει αυτή την ευθύνη. Ούτε σε νοσοκομεία πηγαίνουν τα παιδιά τους, τους αρρώστους τους, τους γέροντές τους, τους φροντίζουν μόνοι, μέσα στο περιβάλλον των Άμις. Αυτή είναι μια προτεσταντική ομάδα τελείως παράξενη. Την ακούς σήμερα και μοιάζει πολύ παράξενη. Και είναι παράξενη.

Υπάρχουν κι άλλες ομάδες που είναι κοντά σ' αυτές. Ας πούμε, θα γνωρίζετε τους πρεσβυτεριανούς, ίσως τους έχετε ακούσει. Οι πρεσβυτεριανοί είναι μια σπουδαία ομάδα αυτή και διοικείται από γέροντες, η Εκκλησία διοικείται από τους γέροντες, συμβούλια γερόντων. Πιστεύουν ότι μόνο μία εξουσία υπάρχει, ο Θεός, και σ' αυτό είναι πολύ σημαντική. Ο πρεσβυτεριανισμός είναι διαδεδομένος ανάμεσα στους Σκωτσέζους. Οι Σκωτσέζοι παραμένουν πρεσβυτεριανοί. Και όταν το 1707 μ.Χ. ενώθηκαν με την Αγγλία και έγινε το Ηνωμένο Βασίλειο (πριν 300 δηλαδή χρόνια), μες στα αιτήματά τους ήταν ότι δεν θα βλαφτεί η Πρεσβυτεριανή Εκκλησία όπως και δεν έχει βλαφτεί· εξακολουθούν να είναι πρεσβυτεριανοί οι περισσότεροι εξ αυτών.

Στη περιοχή του Σολτ Λέικ (Salt Lake) των Ηνωμένων Πολιτειών υπάρχει μια ομάδα προτεσταντών¹⁴ οι οποίοι είναι πολυγαμικοί. Ο κάθε άντρας έχει πολλές γυναίκες, που μπορεί να είναι και αδελφές και ξαδέλφες μεταξύ τους, γιατί διάβασαν την Παλαιά Διαθήκη· στην Παλαιά Διαθήκη οι Άγιοι και οι Προφύτες των Εβραίων είναι πολυγαμικοί και παντρεύονταν και αδελφές κ.λπ., και μικρά κορίτσια. Επομένως αυτοί έχουν καταλήξει ότι μπορούν να το κάνουν και είναι ένα θέμα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Κατά τα άλλα είναι εξαιρετικοί [χριστιανοί], είναι αφοσιωμένοι στο έργο τους, πειθαρχημένοι, έντιμοι κ.λπ., αλλά είναι πολυγαμικοί. Και οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν με αυτούς θέμα, διότι απαγορεύεται η πολυγαμία στις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά αυτοί το κάνουν, παρ' όλα αυτά.

Άλλη ομάδα στην οποία θα 'θελα να αναφερθώ είναι οι μεθοδιστές. Παρατηρήστε τους ελληνικούς όρους που χρησιμοποιούν οι προτεστάντες. Ο Λούθηρος χρησιμοποιούσε την

¹⁴ Η ομάδα αυτή ονομάζεται Μορμόνοι.

ελληνική γραφή των ιερών κειμένων, όχι τη Vulgata (τη λατινική), γιατί θεωρούσε ότι τα Ελληνικά είναι η γλώσσα της χριστιανικής θρησκείας. Γι' αυτό οι διάφορες σέκτες των προτεσταντών – οι περισσότερες – έχουν ελληνικά ονόματα : αναβαπτιστές, πρεσβυτεριανοί, μεθοδιστές, βαπτιστές ... χίλιοι μύριοι.

Τώρα, οι μεθοδιστές, αυτοί γεννήθηκαν τον 18ο αιώνα μ.Χ. Γεννήθηκαν στην Αγγλία και γεννήθηκαν ως κίνημα αναγέννησης της Εκκλησίας της Αγγλίας. Πιστεύουν ακράδαντα ότι όλοι οι πιστοί είναι ιερωμένοι· εξ αυτού δεν έχουν ιερείς, παρά μόνο αυθόρμητα βγαίνουν και κάνουν το έργο τους. Αυτοί διάβασαν επίσης την Αγία Γραφή και τα ιερά κείμενα και πιστεύουν ότι ένα μόνο πράγμα είναι σημαντικό στη ζωή, αυτό θέλει ο χριστιανισμός: να κάνεις έργα φιλανθρωπίας και κοινωνικής προσφοράς. Αυτοί λοιπόν είναι εξαιρετικά ιεραποστολικοί (οι μεθοδιστές), δίνουν μεγάλη σημασία στη μουσική όταν ψέλνουν και έχουν επίδοση σ' αυτό το θέμα, και είναι αυτοί οι οποίοι πιο πολύ τονίζουν μια πλευρά του προτεσταντισμού που ονομάζεται "social holiness", δηλαδή η κοινωνική αγιοσύνη: το σημαντικό πράγμα είναι να είσαι άγιος μέσα στην κοινωνία.

Αυτοί από τον 18ο αιώνα μ.Χ. βάλαν σκοπό τους να βοηθούν αδύναμες ομάδες της κοινωνίας και σ' αυτές κάνουν δράση. Είναι θυρικοί οι αγώνες που 'χουν δώσει εδώ και τριακόσια χρόνια. Οι μεθοδιστές μέχρι σήμερα συγκροτούν ομάδες βοήθειας των φυλακισμένων μέσα στη φυλακή, βοήθειας των φυλακισμένων όταν βγουν από τη φυλακή. Αυτές οι δράσεις που κάνουμε τώρα, στον 20ό αιώνα μ.Χ., έχουνε βάση προτεσταντική, των μεθοδιστών που τις πρωτοξεκίνησαν εκεί στα 1700-τόσο μ.Χ. Επίσης, είναι ξακουστοί οι μεθοδιστές για τη βοήθεια που προσέφεραν στην εργατική τάξη, διότι τον αιώνα που δημιουργήθηκε ο μεθοδισμός στην Αγγλία, η Αγγλία μπήκε στη βιομηχανική επανάσταση — με ό,τι έφερε αυτή. Τις πρώτες δεκαετίες στη βιομηχανική επανάσταση δεν υπήρχε ασφάλεια του εργαζομένου, ούτε ωράρια, τα μικρά παιδιά εργάζονταν, [υπήρχαν] αρρώστιες, θνησιμότητα κλπ. Οι μεθοδιστές θεωρούνται οι πρωτοπόροι της υπεράσπισης των εργατών και της οργάνωσης των εργατικών αγώνων, και μέχρι σήμερα βρίσκονται σε αυτήν την κατεύθυνση.

Τέλος, ήθελα να σας μιλήσω για τους κουακέρους. Οι κουακέροι είναι μια επίσης ομάδα που δημιουργήθηκε τον 17ο αιώνα μ.Χ., γύρω στα 1600-τόσο μ.Χ., από τον George Fox. Αυτοί είναι απόλυτα κοινοκτημονικοί, δεν έχουν Βίβλο κανόνων, ούτε ιερείς, βρίσκονται μόνο σε ομάδες μεταξύ τους. Όλες οι αποφάσεις παίρνονται με παμψηφία, υπάρχει απόλυτη ισότητα ανδρών και γυναικών και εξ αυτού πολύ σπουδαίες γυναίκες ήταν κουακέρισσες, και είναι — σήμερα υπάρχουν κουακέροι. Πρέπει να σας πω ότι όταν δημιουργήθηκε το κίνημα των Σουφραζετών στον 19ο αιώνα μ.Χ. που δόθηκε ψήφος στους άνδρες (μπήκε σε λειτουργία το δημοκρατικό πολίτευμα), οι γυναίκες δεν ψήφισαν —όπως ξέρετε οι γυναίκες ψήφισαν πολύ καθυστερημένα— και δημιουργήθηκε το κίνημα των Σουφραζετών στις Ηνωμένες Πολιτείες, στην Αγγλία, στον Καναδά, στην Αυστραλία κ.λπ. (στον αγγλοσαξωνικό κόσμο). Οι Σουφραζέτες ήταν στην συντριπτική τους πλειοψηφία κουακέρισσες, όπως κουακέροι βρίσκονται σε μεγάλο βαθμό πίσω από αυτές τις παγκόσμιες οργανώσεις που προσφέρουν βοήθεια σε όλο τον κόσμο για τον ένα ή τον άλλο λόγο, στη Διεθνή Αμνησία κ.λπ. Γιατί; Διότι οι κουακέροι είναι σαν τους μεθοδιστές, social holiness: όλα τα άλλα δεν μετράνε, αυτό που μετράει είναι η κοινωνική προσφορά.